प्रदेश राजपत्र

मधेश प्रदेश सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड७) जनकपुरधाम, नेपाल, फाल्गुन १५ गते, २०८० साल (संख्या३

भाग २

मधेश प्रदेश सरकार

भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको

सूचना

प्रदेश सहकारी नियमावली, २०८०

प्रदेश सहकारी ऐन २०७९ को दफा १३३ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी प्रदेश सरकारले देहायका नियमहरु बनाएको छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः**(१) यी नियमहरुको नाम "प्रदेश सहकारी नियमावली, २०८०" रहेको छ।

(२) यो नियमावली तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. **परिभाषाः**विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस नियमावलीमाः-

(क) **"ऐन"** भन्नाले प्रदेश सहकारी ऐन, २०७९ सम्झनु पर्छ ।

(ख) **"कर्जा"** भन्नाले चलअचल सम्पति धितो,बन्धक वा अन्य आवश्यक सुरक्षण वा जमानत लिई वा नलिई सहकारी संस्थाले सदस्यलाई दिएको कर्जाको साँवा, ब्याज र हर्जाना रकम सम्झनुपर्छ ।

(ग) **"विशिष्टीकृत सहकारी संघ"** भन्नाले ऐनको दफा ८ बमोजिम गठन हुने विशिष्टीकृत सहकारी संघ सम्झनु पर्छ।

(घ) **"व्यवस्थापक"** भन्नाले सहकारी संस्थाको व्यवस्थापक सम्झनु पर्छ र सो शब्दले महाप्रबन्धक वा प्रमुख कार्यकारी अधिकृतलाई समेत जनाउँछ ।

(ङ) **"संस्थागत पूँजी"** भन्नाले संस्था वा संघको पछिल्लो आर्थिक वर्षको जगेडा कोष र घाटापूर्ति कोषको रकम सम्झनुपर्छ।

(च) **"सेवाकेन्द्र"** भन्नाले सहकारीसंस्थाले आफ्नो कार्यक्षेत्रभित्र खोलिएका मुख्य कार्यालय बाहेकका सेवा केन्द्र/शाखा सम्झनुपर्छ ।

परिच्छेद-२

संस्था गठन, दर्ता र सञ्चालन

३. **संस्थाको गठनः**(१) ऐनको दफा ३ को उपदफा (६) बमोजिम पेशागत संगठनका आधारमा संस्था गठन गर्दा देहायका शर्त बन्देजहरु पूरा भएको हुनुपर्नेछः

(क) प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भएको पेशागत संगठनका सदस्यहरु मात्र सदस्य हुनुपर्ने,

(ख) संस्थाको कार्यक्षेत्र बढीमा एक जिल्ला हुनुपर्ने,

(ग) एक जिल्लामा आफ्नो पेशागत संगठनको एक मात्र प्रारम्भिक संस्था गठन भएको हुनुपर्ने।

(२) संस्था दर्ता गर्दा सम्बन्धित पेशागत संगठनको सिफारिस संलग्न गर्नुपर्नेछ ।

(३) एक सयभन्दा कम कर्मचारी, शिक्षक वा प्राध्यापकहरु कार्यरत रहेको कार्यालयमा संस्था गठन गर्दा त्यस्तो कार्यालयमा कम्तीमा तीस जना स्थायी दरबन्दी स्वीकृत भई कार्यरत रहेको हुनुपर्नेछ ।

(४) उपनियम (३) बमोजिम विद्यालय, विश्वविद्यालय वा संगठित संस्थाको आधारमा गठन हुने संस्थामा त्यसमा कार्यरत प्राध्यापक, शिक्षक वा कर्मचारी सदस्य हुन सक्नेछन् ।

(५) विद्यालय, विश्वविद्यालय वा संगठित संस्थामा कार्यरत प्राध्यापक, शिक्षक वा कर्मचारीले यस नियम बमोजिम गठन हुने एकै प्रकृतिको कुनै एकमात्र संस्थाको सदस्यता लिन सक्नेछ ।

(६) यस नियम बमोजिम दर्ता भएका संस्थाहरुले देहायका कार्यहरु मात्र गर्न सक्नेछन्ः-

(क) सदस्यहरुबाट विनियममा तोकिएको सीमासम्मको मासिक बचत संकलन गर्ने,

(ख) खण्ड (क) बमोजिम संकलित बचत रकम सदस्यहरुलाई ऋण तथा सापटीको रुपमा परिचालन गर्ने,

(ग) सदस्यहरुको बौद्धिक विकास, कला एवं साहित्यका क्षेत्रमा रचनात्मक काम गर्ने ।

(७) यस नियम बमोजिमका संस्थाको गठन तथा अन्य व्यवस्था मन्त्रालयबाट स्वीकृत कार्यविधि बमोजिम हुनेछ ।

४. **विशिष्टिकृत सहकारी संघको गठनको शर्त तथा सञ्चालन:**(१) विशिष्टिकृत सहकारी संघ गठन गर्दा देहायका शर्त बन्देजहरु पूरा भएको हुनु पर्नेछः-

(क) आवेदक संस्थाहरुको संयुक्त शेयर पूँजी कम्तिमा पन्ध्र करोडरुपैयाँ हुनुपर्ने,

(ख) आवेदक संस्थाहरुको संयुक्त संस्थागत पूँजी कम्तीमा तीन करोड रुपैयाँ हुनु पर्ने,

(ग) आवेदक संस्थाहरुले खरिद गरेको संघको शेयर पूँजी कम्तीमा एक करोड रुपैयाँ हुनु पर्ने,

(घ) आवेदक संस्थाहरु घाटामा गएको हुन नहुने ।

(२) उपनियम (१) को खण्ड (ग) बमोजिम आवेदक संस्थाले खरिद गर्न शेयरको रकम संस्थाको प्राथमिक पूँजी कोष र बचतको अनुपात कम्तीमा एक बराबर पन्ध्र कायम गरी जगेडा कोष र शेयर पूँजीबाट मात्र खरिद गर्नु पर्नेछ ।

(३) विशिष्टिकृत सहकारी संघले साधारण सभाबाट पारित गरी रजिष्ट्रार बाट स्वीकृत विनियममा उल्लिखित प्रक्रियाहरु अबलम्बन गर्नुपर्नेछ ।

(४) विशिष्टिकृत सहकारी संघको सञ्चालनको प्रकृया देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) जुन उद्देश्यका लागि सो सहकारी संघ गठन भएको हो सोही कार्य मात्र गर्नुपर्ने,

(ख) विशिष्टिकृत सहकारी संघले कारोवार, व्यवसाय, उद्योग वा परियोजना सञ्चालन गर्नु पूर्व प्रचलित कानून बमोजिम अनुमति, स्वीकृति वा इजाजत लिनुपर्ने भए लिएर मात्र सञ्चालन गर्नुपर्ने ।

(५) बिशिष्टिकृत सहकारी संघ गठन गर्दा स्व-रोजगारी तथा मूल्य श्रृङ्खलामा योगदान पुऱ्याउने गरी वस्तुको सञ्चय, प्रशोधन, बजारीकरण र निर्यातमूलक कार्यविशेषका आधारमा समेत गठन गर्न सकिनेछ ।

५. <u>संस्था वा संघको दर्ताको ढाँचा र पेश गर्नुपर्ने विवरणः</u>(१) संस्था वा संघ दर्ताका लागि दरखास्त दिँदा ऐनको दफा १२ को उपदफा (२) को खण्ड (ख) बमोजिमको प्रतिवेदन अनुसूची-१ को ढाँचामा र खण्ड (ग) बमोजिमको विवरण अनुसूची-२ को ढाँचामा दरखास्त साथ संलग्न गरी पेश गर्नु पर्नेछ।

(२) संस्था दर्ताका लागि दरखास्त दिँदा ऐनको दफा १२ को उपदफा (२) मा उल्लिखित कागजातहरुका अतिरिक्त देहायका विवरण समेत संलग्न गर्नु पर्नेछः-

(क) प्रारम्भिक भेलाका निर्णयहरु,

(ख) अनुसूची-३ को ढाँचामा व्यवसायिक कार्ययोजना,

(ग) अनुसूची-४ को ढाँचामा सदस्यबाट शेयर पूँजी तथा प्रवेश शुल्क बापत संकलित रकमको भरपाई,

(घ) अनुसूची-५ को ढाँचामा तदर्थ सञ्चालक समितिका सदस्यहरुको विवरण,

(ङ) अनुसूची-६ को ढाँचामा स्व-घोषणापत्र,

(च) अनुसूची-७ को ढाँचामा अधिकार प्रत्यायोजन पत्र,

(छ) रजिष्ट्रारले तोके बमोजिम आवेदकहरुले कम्तिमा एक दिवसीय पूर्व-सहकारी शिक्षा प्राप्त गरेको प्रमाण-पत्र,

(ज) आवेदकहरुको नेपाली नागरिकता प्रमाण-पत्र वा राष्ट्रिय परिचयपत्रको प्रतिलिपि,

(झ) पेशागत संगठनका आधारमा दर्ता हुने संस्थाको हकमा त्यस्तो पेशागत संगठनको आवद्धताको परिचयपत्रको प्रतिलिपि,

(ञ) संस्थाको कार्यक्षेत्रभित्र बसोबास गरेको पुष्ट्याइँ हुने प्रमाण,

(ट) आवेदकहरुले प्रत्येकले संस्थाको कार्ययोजना बमोजिमको सेवा उपयोग गर्ने आधार ।

(३) संघ दर्ता गर्नको लागि दरखास्त दिंदा दरखास्त साथ देहाय बमोजिमका कागजात तथा विवरण संलग्न गर्नु पर्नेछः-

(क) उपनियम (२) को खण्ड (क),(ख),(घ) र (च) मा उल्लिखित कागजात,

(ख) शेयर पूँजी तथा प्रवेश शुल्क बापत सदस्यहरुबाट सङ्कलित रकम बैङ्क वा वित्तीय संस्था सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम 'क' वर्गको इजाजत प्राप्त बैङ्कमा खाता खोलि रकम जम्मा गरेको भौचर,

(ग) अनुसूची-८ बमोजिम आवेदक संस्था वा संघको विवरण,

(घ) प्रदेश विषयगत सहकारी संघको हकमा प्रदेश सहकारी संघको सिफारिस।

तर, प्रदेश सहकारी संघ गठन नभएको अवस्थामा यो खण्ड लागु हुने छैन।

(४) बिशिष्टीकृत संघ दर्ता गर्नको लागि दरखास्त दिँदा देहायका विवरण संलग्न गर्नु पर्नेछः-

(क) अनुसूची-९ को ढाँचामा आवेदक संस्थाको विषय, सदस्य संख्या, शेयरपूँजी, संस्थागत पूँजी र कारोवार खुल्ने विवरण,

(ख) उपनियम (२) को खण्ड (क), (ख), (घ), (च) र उपनियम (३) को खण्ड (ख) मा उल्लिखित कागजात ।

६. <u>बचत तथा ऋण सहकारी संस्था दर्ताको मापदण्डः</u>(१) महानगरपालिका वा उपमहानगरपालिकाको हकमा प्रत्येक वडामा रहेको जनसंख्याका आधारमा प्रत्येक पाँच हजार जनसंख्यामा एउटा संस्थामा नबढ्ने गरी, नगरपालिकाको हकमा प्रत्येक दुई हजार जनसंख्यामा एउटा संस्थामा नबढ्ने गरी र गाउँपालिकाको हकमा प्रत्येक पाँच सय जनसंख्यामा एउटा संस्थामा नबढ्ने गरी बचत तथा ऋणको मुख्य कारोवार गर्ने संस्था दर्ता गरिनेछ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम संस्थाको संख्या निर्धारण गर्दा महानगरपालिका तथा उपमहानगरपालिकामा जिल्ला भित्र कार्यक्षेत्र सिमित भएका तथा वडा भित्र कार्यालय रहेका र गाउँपालिका वा नगरपालिकाको हकमा सम्बन्धित गाउँपालिका वा नगरपालिकाभित्र कार्यक्षेत्र सिमित भएका छिमेक वा बसोबासको साझा बन्धनमा दर्ता

गरिएका बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने संस्थाहरुको मात्र आधार लिइनेछ।

७. **दर्ताको प्राथमिकताः** (१) संघको दर्ताको लागि एकभन्दा बढी निवेदन परेमा रीतपूर्वक दर्ता भएको पहिलो निवेदनलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

८. **दर्ताको प्रमाण पत्रः** ऐनको दफा १३ बमोजिम सहकारी रजिष्ट्रारले प्रमाण पत्र दिँदा देहाय बमोजिम जाँच गरि दिनुपर्नेछ ।

(क) दरखास्त साथ पेश भएको विनियम यस ऐन तथा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम रहे/नरहेको,

(ख) प्रस्तावित सहकारी संस्था सहकारी मुल्य, मान्यता र सिद्धान्त अनुरुप सञ्चालन हुन सक्ने आधार रहे/नरहेको,

(ग) सहकारी संस्था समुदायमा आधारित एवम् सदस्य केन्द्रित भई सञ्चालन र नियन्त्रण हुन सक्ने स्पष्ट आधार रहे/नरहेको,

(घ) यस ऐन तथा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम मन्त्रालयले तोकेका अन्य आधारहरु पुरा भए/नभएको।

९. **सहकारी संघ वा संस्था संगठित संस्था हुनेः**ऐनको दफा १५ को उपदफा (६) सम्बन्धी अन्य व्यवस्था मन्त्रालयबाट स्वीकृत कार्यविधि बमोजिम हुनेछ ।

१०. **सहकारी संस्थाको कार्यक्षेत्रः**(१) बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने संस्थाको कार्यक्षेत्र विस्तार एक पटकमा बढीमा एक स्थानीय तहसम्म गर्न सकिनेछ।

तर बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार नगर्ने र प्रकृति अनुसार फराकिलो कार्यक्षेत्र आवश्यक पर्ने संस्थाको कार्यक्षेत्र विस्तार एक स्थानीय तह भन्दा बढी हुन सक्नेछ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने संस्थाको कार्यक्षेत्र विस्तार गर्दा देहायको शर्त तथा आधारहरु पूरा भएको हुनु पर्नेछः

(क) विस्तार गरिने कार्यक्षेत्रबाट कम्तीमा संस्था दर्ता हुँदा आवश्यक पर्ने सङ्ख्या बराबरका व्यक्तिहरुको हस्ताक्षर सहितको सेवा माग निवेदन र निजहरुको नागरिकताको छाँया कपी पेश भएको हुनुपर्ने,

(ख) शेयर पुँजी कम्तीमा दुई करोड भएको हुनुपर्ने,

(ग) संस्थाको हालको खुद बचत रकम धनात्मक भएको हुनुपर्ने,

(घ) संस्थाको मौजुदा सदस्य कम्तीमा दुई हजार भन्दा बढी भएको हुनुपर्ने,

(ङ) विस्तार गरिने कार्य क्षेत्र साविकको कार्य क्षेत्रसँग भौगोलिक रुपमा जोडिएको हुनुपर्ने,

(च) सहकारी व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (कोपोमिस) मा आबद्ध भएको हुनुपर्ने,

(छ) नियमित साधारणसभा भएको हुनुपर्ने,

(ज) नियमित लेखापरीक्षण भएको हुनुपर्ने,

(झ) कानून बमोजिम नियमित रुपमा पेश गर्नुपर्ने कागजात एवं विवरणहरु पेश गरेको हुनुपर्ने,

(ञ) सञ्चालक समितिको नाम, थर, ठेगाना, सम्पर्क नम्बर र फोटो सहितको तीन पुस्ते विवरण पेश गरेको हुनुपर्ने,

(ट) विनियम संशोधनको प्रक्रिया पूरा भएको हुनुपर्ने।

(३) उपनियम (१) बमोजिम कार्यक्षेत्र विस्तार गर्दा दर्ता भएको दुई वर्ष पछि मात्र विस्तार गर्न सकिनेछ।

तर एक पटक कार्यक्षेत्र विस्तार भएपछी तीन वर्ष व्यतीत नभई पुनः कार्यक्षेत्र विस्तार गरिने छैन।

(४) ऐनको दफा १७ को उपदफा (२) बमोजिम कार्यक्षेत्र विस्तार गर्दा देहायका विशेष व्यवसायिक आवश्यकताको आधार लिनुपर्नेछ।

(क) उत्पादनको संकलन, संचय, प्रशोधन सुविधाका दृष्टिले न्यूनतम आयतन (भोल्युम) कायम गर्न आवश्यक भएको,

(ख) उत्पादन क्षेत्रको रुपमा एकभन्दा बढी स्थानीय तह, एक वा सो भन्दा बढी जिल्ला वा प्रदेशभर कायम भएको,

(ग) सिंचाई सुविधा, प्राविधिक रेखदेख, रोगव्याधि नियन्त्रणका दृष्टिले उपयुक्त एकाई कायम गर्नुपर्ने भएको,

(घ) सेवाको माग, प्रति एकाई लागत, संचालन खर्च, व्यवस्थापकीय रेखदेख, स्थिर सम्पत्तिको उपयोग समेतबाट कार्यक्षेत्रको विस्तार आवश्यक भएको,

तर संस्थाको मौजुदा कार्य क्षेत्रमा सदस्यता एवं व्यवसायिक सेवा विस्तारको मनासिवस्तर हासिल नभएसम्म त्यस्तो संस्थाको कार्य क्षेत्र विस्तार गर्नुहुँदैन।

(५) ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत सञ्चालनमा रहेका संस्थाहरूको कार्य क्षेत्र कायम गर्ने प्रयोजनको लागि त्यस्ता संस्थाहरूले पेशगर्ने कार्य सञ्चालन

प्रतिवेदनमा ऐनको दफा १७ को उपदफा-४ मा उल्लिखित विवरणहरूको अतिरिक्त देहायका विवरण समेत संलग्न गर्नुपर्नेछ :-

(क) मौजुदा कार्यक्षेत्रमा संस्थाका सेवाकेन्द्र वा सम्पर्क कार्यालय अनुसारको सञ्चालन खर्च, कारोबार र नाफा नोक्सानको विवरण,

(ख) मौजुदा कार्यक्षेत्रको जिल्ला, स्थानीय तह र वडा अनुसार सदस्यहरूको नाम, थर, ठेगाना, शेयर र बचतको विवरण,

(ग) मौजुदा कार्यक्षेत्रमा संस्थाले सञ्चालन गरेका उद्योग, लगानी र व्यावसायिक सेवा सुविधाहरूको जिल्ला, स्थानीय तह र वडा अनुसारको विवरण।

(६) ऐनको दफा १७ को उपदफा ५ को खण्ड (क) बमोजिम सहकारी संस्थाको मौजुदा कार्यक्षेत्र भित्रको जिल्ला, स्थानीय तह र वडा झिकि कार्यक्षेत्र घटाउने निर्देशन दिँदा झिकिने कार्यक्षेत्र भरिको गरी जम्मा सदस्य संख्याको १५ प्रतिशत भन्दा कम सदस्य संख्या भएको हुनुपर्नेछ ।

(७) ऐनको दफा १७ को उपदफा ५ को खण्ड (ख) बमोजिम सहकारी संस्थाको मौजुदा कार्यक्षेत्र भित्रको जिल्ला, स्थानीय तह र वडा झिकि कार्यक्षेत्र घटाउने निर्देशन दिँदा झिकिने कार्यक्षेत्र भरिको गरी पाँच करोड रुपैया वा जम्मा कारोवारको १५ प्रतिशतमा जुन घटी हुन्छ सो भन्दा कम व्यवसायिक सेवा संचालन भएको देखिएको हुनुपर्नेछ ।

स्पष्टीकरण: यस उपनियमको प्रयोजनको लागि "कारोवार" भन्नाले संस्था वा संघले संचालन गरेको व्यवसायिक क्रियाकलापहरुमा पछिल्लो आर्थिक वर्ष सम्ममा परिचालित बचतको दायित्व र

पछिल्लो आर्थिक वर्षको सदस्य तर्फको खरिद वा बिक्री कारोवारको जोड सम्झनुपर्छ।

११. <u>विषय परिवर्तन सम्बन्धी व्यवस्थाः</u> (१) कुनै सहकारी संस्थाका सदस्यहरुले आफ्नो व्यवसायिक आवश्यकताको आधारमा दर्ता हुँदाको बखतको विषय परिवर्तन गर्न चाहेमा साधारण सभामा कायम रहेको कुल सदस्य संख्याको बहुमतबाट निर्णय गराई सोही बमोजिम संस्थाको विनियममा समेत संशोधन गरी सो को स्वीकृतिको लागि अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष निवेदन दिनुपर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम विषय परिवर्तनको लागि विनियम संशोधन गर्दा प्रचलित ऐन तथा यस नियमावलीको अधीनमा रहि मन्त्रालयबाट निर्धारित शर्त र कार्यविधि पूरा भएको हुनुपर्नेछ ।

(३) उपनियम (१) बमोजिम कुनै निवेदन प्राप्त भएमा अधिकार प्राप्त अधिकारीले आवश्यक जाँचबुझ गरी संशोधन गरिएको विनियम स्वीकृत गर्नु पर्नेछ।

१२. <u>कारोवार, व्यवसाय, उद्योग वा परियोजना संचालनका आधारः</u>(१) ऐनको दफा २१ को उपदफा (५) बमोजिम एकै वा फरक प्रकृतिका दुई वा दुई भन्दा बढी संस्था वा संघले अन्तर सहकारी सहयोगको भावनाले संयुक्त वा साझेदारीमा आफ्नो उत्पादन वा सेवाको बजारीकरणका लागि देहाय बमोजिमका आधारमा कारोवार, व्यवसाय, उद्योग वा परियोजना संचालन गर्न सक्नेछः-

(क) सम्बन्धित संस्थाका सदस्यहरुको आवश्यकतामा आधारित उत्पादनको मूल्य श्रृङ्खला विकास, बजार पहुँच वा निर्यात प्रबन्धको प्रयोजन हुनुपर्ने,

(ख) प्रस्तावित कारोवार, व्यवसाय, उद्योग वा परियोजनाको स्वामित्व, श्रोत परिचालन, संचालन विधि,

सदस्यहरुको लोकतान्त्रिक नियन्त्रण प्रणाली, प्रतिफल वितरण लगायत व्यवसायिक प्रस्तावनाको विस्तृत रुपरेखा तयार गरिएको हुनुपर्ने,

(ग) खण्ड (ख) बमोजिमको प्रस्तावना सम्वद्ध संस्थाहरु प्रत्येकको साधारण सभाको कायम रहेको कुल सदस्य संख्याको बहुमतबाट पारित भएको हुनुपर्ने,

(घ) खण्ड (ग) बमोजिम पारित प्रस्तावना संयुक्त रुपमा वा साझेदारीमा कार्यान्वयन गर्ने सम्बन्धमा सम्वद्ध संस्थाहरुबीच कम्तिमा पाँच वर्षको करार बन्दोवस्त भएको हुनुपर्ने,

(ङ) प्रस्तावित संयुक्त वा साझेदारी कारोवार, व्यवसाय, उद्योग वा परियोजना संभाव्यता अध्ययनबाट संभाव्य देखिनुपर्ने,

(च) प्रचलित कानून बमोजिम स्थानीय तह वा अन्य निकायमा प्रस्तावित संयुक्त वा साझेदारी व्यवसाय दर्ता गर्नुपर्ने भए गरिएको हुनुपर्ने,

(छ) प्रस्तावित संयुक्त वा साझेदारी व्यवसाय संचालन गर्नका लागि प्रचलित कानून बमोजिम कुनै निकायबाट अनुमतिपत्र, स्वीकृति वा इजाजतपत्र लिनुपर्ने भए लिएको हुनुपर्ने ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको कार्य सम्पन्न गरी सम्बन्धित संस्था वा संघले तत् सम्बन्धी सम्पूर्ण कागजात संलग्न राखी रजिष्ट्रार वा रजिष्ट्रारबाट अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष निवेदन दिनुपर्नेछ।

(३) उपनियम (२) बमोजिम प्राप्त निवेदन उपर रजिष्ट्रार वा रजिष्ट्रारबाट अधिकार प्राप्त अधिकारीले पन्ध्र दिन भित्र आवश्यक

जाँचबुझ गरी संयुक्त वा साझेदारीमा कारोवार, व्यवसाय, उद्योग वा परियोजना सञ्चालन गर्न जानकारी दिनेछ ।

(४) उपनियम (३) बमोजिम अनुमति दिएको जानकारीको रजिष्ट्रार वा रजिष्ट्रारबाट अधिकार प्राप्त अधिकारीले छुट्टै अभिलेख राख्नुपर्नेछ ।

(५) यस नियम बमोजिम अनुमति पाएको संयुक्त वा साझेदारीमा कारोवार, व्यवसाय, उद्योग वा परियोजना संचालन गर्ने संस्था वा संघले रजिष्ट्रारले तोकेको ढाँचामा नियमित रुपमा प्रगति विवरण र वार्षिक लेखा परीक्षण प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेछ।

१३. <u>सहकारी संस्थाको विनियमः</u>सहकारी संस्थाले विनियम बनाउँदा अनुसूची-१० मा उल्लिखित विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

१४. <u>विनियम र आन्तरिक कार्यविधिमा संशोधनः</u>(१) ऐनको दफा २९ को उपदफा (५) बमोजिम सहकारी संस्थाको साधारणसभाको कुल सदस्य संख्याको बहुमतबाट विनियम र आन्तरिक कार्यविधि संशोधन हुन सक्नेछ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम संशोधन भएको विनियम रजिष्ट्रारबाट स्वीकृत भएपछि लागू हुनेछ।

(३) विनियम र आन्तरिक कार्यविधिमा संशोधन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था मन्त्रालयबाट स्वीकृत कार्यविधि बमोजिम हुनेछ।

परिच्छेद-३

सदस्यता

१५. <u>संघको सदस्यताः</u>(१) ऐनको दफा ३३ को उपदफा (५) बमोजिम संघको सदस्यता लिंदा देहायको प्रकृया पुरा गर्नु पर्नेछः-

(क) विषयगत सहकारी संघको हकमा एकै तहको विषयगत संघमा दोहोरो नपर्ने,

(ख) सम्बन्धित संघको विनियममा उल्लिखित आधार र प्रकृया पुरा भएको ।

१६. **सदस्यताको समाप्तिः** (१) ऐनको दफा ३४ को उपदफा (१) को खण्ड (ख), (ग) र (घ) बमोजिम कुनै सदस्यको सदस्यता समाप्त गर्दा देहायको अवस्था पुरा भएको हुनुपर्नेछः-

(क) सम्बन्धित सदस्यको सदस्यता समाप्तिको आधार सहितको जानकारी संस्थामा प्राप्त भएको वा संस्थाको अभिलेखबाट देखिएको हुनुपर्ने,

(ख) सम्बन्धित सदस्यको सदस्यता समाप्तिका सम्बन्धमा संचालक समितिले उपसमिति गठन गरी छानविनको प्रतिवेदन लिएको हुनुपर्ने,

(ग) सदस्यता समाप्ति गरिने सम्बन्धित सदस्यलाई खण्ड (ख) बमोजिम उपसमितिले आफ्नो सफाई पेश गर्न मनासिव माफिकको मौका दिएको हुनुपर्ने,

(घ) सम्बन्धित सदस्यको सदस्यता समाप्त गर्ने सम्बन्धमा संचालक समितिको निर्णय भएको हुनुपर्ने।

(२) उपनियम (१) को खण्ड (घ) बमोजिम संचालक समितिले गरेको निर्णय उपर चित्त नबुझ्ने सदस्यले निर्णयको जानकारी पाएको मितिले तीस दिन भित्र रजिष्ट्रार समक्ष उजुरी गर्न सक्नेछ ।

(३) उपनियम (२) बमोजिम परेको उजुरी उपर रजिष्ट्रारले उपनियम (१) बमोजिमको बिधि प्रक्रिया पुरा भई सदस्यता समाप्ति भए/नभएको सम्बन्धमा आवश्यक जाँचबुझ गरी पन्ध्र दिन भित्र निर्णय गरिसक्नु पर्नेछ ।

(४) उपनियम (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि ऐनको दफा ३२ को उपदफा (१) बमोजिम दोहोरो सदस्यता भए नभएको सम्बन्धमा संस्थाले आफ्ना सदस्यहरुलाई यो नियमावली प्रारम्भ भएको मितिले एक महिना भित्र स्व-घोषणा गर्न सूचना दिनुपर्नेछ।

(५) उपनियम (४) बमोजिम प्राप्त सूचनाका आधारमा ऐनको दफा ३२ को उपदफा (१) विपरीत दोहोरो सदस्यता भएको सदस्यको हकमा निजले चाहेको संस्थाको सदस्यता कायम राखी अन्य संस्थाको ऐनमा निर्धारित म्यादभित्र त्यस्तो सदस्यको सदस्यता अन्त्य गर्नुपर्नेछ।

(६) यस नियममा अन्यत्र जुनैसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि रजिष्ट्रार वा रजिष्ट्रारबाट अधिकार प्राप्त अधिकारीले निरीक्षण वा अनुगमनको सिलसिलामा वा अन्य कुनै माध्यमबाट ऐनको दफा ३२ को उपदफा (१) विपरीत कुनै सदस्यको दोहोरो सदस्यता रहेको देखिएमा सदस्यले चाहेको कुनै एक मात्र संस्थाको सदस्यता कायम गरी अन्य संस्थाको सदस्यता खारेज गर्न निर्देशन दिन सक्नेछ र सोही निर्देशन बमोजिम सम्बन्धित संस्थाले त्यस्तो सदस्यको सदस्यता समाप्त गर्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद-४

साधारण सभा

१७. **साधारण सभा सम्बन्धी विशेष व्यवस्थाः-** (१) ऐनको दफा ४० को उपदफा (५) मा उल्लिखित सदस्य संख्या भएको संस्थाको साधारण सभा एकै स्थानमा गर्न असुविधा हुने देखि समितिले साधारण सभाको

लागि तय भएका समान कार्यसूची उपर छलफल गर्न साधारण सभा बोलाउन सक्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम बोलाइएको साधारण सभामा संचालक तथा लेखा सुपरिवेक्षण समितिका सदस्यको उपस्थितिमा उपनियम (५) बमोजिमको एकाईमा रहेका बहुमत सदस्यहरुको उपस्थितिमा त्यस्तो साधारण सभाको लागि तय भएका समान कार्यसूची उपर छलफल गरी कम्तिमा बहुमत सदस्यको निर्णय बमोजिम साधारण सभाको अन्तिम निर्णय प्रमाणित गर्न विनियममा उल्लेख भए बमोजिमको संख्यामा प्रतिनिधि छनौट गर्नुपर्नेछ ।

(३) उपनियम (२) बमोजिम छनौट भएका प्रतिनिधिहरुले साधारण सभाको अन्तिम निर्णय प्रमाणित गर्न सक्नेछ ।

(४) उपनियम (३) बमोजिम साधारण सभाको अन्तिम निर्णय प्रमाणित गर्ने सम्बन्धमा छनौट भएका प्रतिनिधिहरुका बीच मतैक्यता हुन नसकेमा उपस्थित प्रतिनिधिहरुको बहुमतबाट भएको निर्णय बमोजिम हुनेछ।

(५) उपनियम (१) बमोजिम हुने साधारण सभाको बैठक देहाय बमोजिम गराउनुपर्नेछः-

(क) संस्थाको कार्यक्षेत्रलाई विभिन्न एकाईमा सदस्य सङ्ख्याको आधारमा विभाजन गर्ने,

(ख) सम्बन्धित एकाईमा रहेका सदस्य संख्याको आधारमा प्रतिनिधि संख्यामा एकीन गर्ने,

(ग) एकिन भएको संख्याको आधारमा प्रतिनिधि चयन गर्ने, र

(घ) साधारण सभाको समान कार्यसूचीमा एकाइमा रहेका सदस्यहरुबीच छलफल गर्ने र एकाइमा रहेका

सस्यहरुको धारणाको प्रतिनिधित्व चयन भएका प्रतिनिधिले गर्ने ।

(६) उपनियम (१) बमोजिम हुने साधारणसभाको बैठकमा सहभागिता सम्बन्धी अन्य व्यवस्था विनियममा भएको व्यवस्था बमोजिम हुनेछ ।

१८. **समितिको बैठकः**-(१) समितिको बैठक अध्यक्षको निर्देशनमा सचिवले बोलाउनेछ ।

(२) समितिको बैठक आवश्यकता अनुसार अध्यक्षले तोकेको मिति, स्थान र समयमा बस्नेछ ।

तर दुई बैठकबीचको अवधि पैतालिस दिन भन्दा बढी हुनु हुँदैन ।

(३) बैठकको अध्यक्षता समितिको अध्यक्षले निज उपस्थित नभएमा उपाध्यक्षले र निजसमेत उपस्थित नभएमा संचालकहरु मध्येबाट चुनिएको सदस्यले गर्नेछ।

(४) उपनियम (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि प्रदेश विषयगत सहकारी संघ र प्रदेश सहकारी संघको दुई बैठक बीचको अवधि तीन महिना सम्म हुन सक्नेछ ।

(५) उपनियम (२) र (४) को अवधि भित्र बैठक नबोलाएमा बहुमत सदस्यले हस्ताक्षर गरी बैठक बोलाउन अध्यक्ष समक्ष लिखित अनुरोध गर्न सक्नेछ र त्यस्तो अनुरोध प्राप्त भएमा अध्यक्षले सात दिन भित्र बैठक बोलाउनुपर्नेछ ।

(६) उपनियम (५) बमोजिम बैठक नबोलाएको अवस्थामा बहुमत संचालक सदस्यहरु उपस्थित भई संचालक समितिको बैठक बोलाउन सक्नेछ ।

(७) उपनियम (६) बमोजिम बोलाएको बैठकको अध्यक्षता उपस्थित संचालकहरु मध्येबाट चुनिएको संचालकले गर्नेछ ।

(८) समितिको बैठकको निर्णय अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिका साथै बहुमत संचालकबाट प्रमाणित गर्नुपर्नेछ।

(९) समितिको बैठकको गणपुरक संख्यामा समितिको तत्काल कायम रहेको कुल सदस्य संख्याको बहुमत सदस्य संख्या हुनेछ ।

१९. **समितिको काम, कर्तव्य र अधिकारः-** ऐनको दफा ४३ मा उल्लिखित काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः-

(क) संस्थाको समग्र कार्य सञ्चालनमा सदस्यहरुको रचनात्मक सहभागिता सुनिश्चित गर्ने,

(ख) सदस्यहरुलाई नियमित रुपमा सहकारी शिक्षा प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउने,

(ग) ऐन तथा यस नियमावली बमोजिम हुने निरीक्षण, अनुगमन कार्यमा सहयोग पुऱ्याउनुका साथै प्राप्त निर्देशनहरुको कार्यान्वयनको व्यवस्था मिलाउने,

(घ) लेखा सुपरिवेक्षण समितिबाट प्राप्त सुझावहरु कार्यान्वयन गर्ने गराउने,

(ङ) संस्थाको कार्य सञ्चालनमा पारदर्शिता कायम राखी सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनि लाउण्डरिङ्ग) निवारण सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिमका व्यवस्थाहरुको कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,

(च) आवश्यकता अनुसार उपसमिति गठन, विघटन तथा जिम्मेवारी तोक्ने,

(छ) सदस्य तथा पदाधिकारीहरुका लागि आचारसंहिता बनाई लागू गर्ने,

(ज) विनियममा उल्लिखित अन्य कार्यहरु गर्ने ।

२०. **तदर्थ समितिको गठनः-** (१) ऐनको दफा ४७ को उपदफा (४) संस्थाको दैनिक कार्य संचालन गर्न र अर्को समितिको निर्वाचन गराउन रजिष्ट्रारले सदस्यहरु मध्येबाट सात जनाको एक तदर्थ समिति गठन गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम तर्दथ समिति गठन गर्दा देहाय बमोजिमका आधार लिनु पर्नेछः-

(क) सदस्यको नाममा संस्थाको तिर्नुपर्ने भाका नाघेको ऋण वा अन्य बाँकी बक्यौता रहेको हुन नहुने,

(ख) एकै परिवारका एक भन्दा बढी सदस्य समितिमा रहेको हुन नहुने,

(ग) साबिकमा कायम रहेको समितिको सदस्य वा त्यस्तो परिवारको सदस्य हुन नहुने,

(घ) उपलब्ध भए सम्म जम्मा सदस्यको कम्तीमा तेत्तीस प्रतिशत महिला हुनुपर्ने ।

२१. **लेखा सुपरिवेक्षण समितिका पदाधिकारीको योग्यताः-**ऐनको दफा ४८ को उपदफा (१) बमोजिमको लेखा सुपरिवेक्षण समितिको संयोजक तथा सदस्य हुन देहाय बमोजिमको योग्यता पुगेको हुनुपर्नेछः-

(क) सम्बन्धित सहकारी संस्थाको सदस्यता लिएको कम्तिमा तीन वर्ष पुरा भएको,

तर प्रारम्भिक साधारण सभाबाट निर्वाचित हुने लेखा समितिका संयोजक तथा सदस्यहरुको हकमा यो खण्ड लागु हुने छैन ।

(ख) संस्थालाई तिर्नु, बुझाउनुपर्ने बेरुजु वा भाखा नाघेको कर्जा वा बक्यौता रकम नरहेको,

(ग) संस्थाले आफै वा अन्य निकायको तर्फबाट आयोजना गरिने लेखापाल वा लेखापरिक्षणसँग सम्बन्धित तालिम लिएको ।

परिच्छेद-५

बचत तथा ऋणको परिचालन

२२. **सदस्यको रकम फिर्ताः** (१) सदस्यले सदस्यता त्याग गरेको अवस्थामा ऐनको दफा ५४ को उपदफा (१) बमोजिम निजले पाउनुपर्ने देहायको रकम सदस्यता त्याग गरेको आर्थिक वर्षको लेखा परीक्षण प्रतिवेदन पारित भएको तीस दिन भित्र सम्बन्धित संस्थाले निजलाई फिर्ता दिनुपर्नेछः-

(क) निजको शेयरको अंकित मुल्य बराबरको रकम,

(ख) निजले भुक्तानी लिन बाँकी शेयर लाभाँश वापतको रकम,

(ग) निजले भुक्तानी लिन बाँकी संरक्षित पूँजी फिर्ता बापतको रकम।

(२) उपनियम (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि संस्था घाटामा गएको अवस्थामा सञ्चित घाटाको रकम शेयरपूँजीबाट सामानुपातिक रुपमा घटाई बाँकी रहेको हिसाबमा मात्र सदस्यलाई दिनुपर्ने रकम कायम गरी फिर्ता दिनुपर्नेछ ।

(३) ऐनको दफा ५४ को उपदफा (२) बमोजिम संस्थामा जम्मा गरेको बचत रकम सदस्यले मागेका बखत व्याज सहित तुरुन्त फिर्ता दिनुपर्नेछ ।

तर आवधिक बचतको रकम निर्धारित अवधि भुक्तान भए पश्चात फिर्ता गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद-६

कोष सम्बन्धी व्यवस्था

२३. **संरक्षित पूँजी फिर्ताकोषबाट रकम वितरण गर्ने आधारः**(१) ऐनको दफा ५९ को उपदफा (३) बमोजिम संरक्षित पूँजी फिर्ताकोषबाट सदस्यलाई रकम वितरण गर्दा देहाय बमोजिम बार्षिक कारोवारको आधार लिनुपर्नेछः-

(क) उत्पादक संस्थामा सदस्यले संस्थालाई बिक्री गरेको उपजको खरिद मूल्य,

(ख) वित्तीय संस्थामा सदस्यले जम्मा गरेको बचत र लिएको ऋण रकममा तिरेको व्याज,

(ग) सेवासम्बन्धी संस्थामा सदस्यले संस्थासँग खरिद गरेको वस्तु वा सेवाको मूल्य,

(घ) श्रमिक सम्बन्धी संस्थामा सदस्यले संस्थाबाट प्राप्त गरेको ज्याला,

(ङ) बहुउद्देशीय संस्थामा खण्ड (क),(ख),(ग) र (घ) मा उल्लिखित आधार ।

(२) उपनियम (१) को खण्ड (क) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि उत्पादक संस्थाले सदस्यलाई आवश्यक सामग्री बिक्री गरेकोमा त्यस्तो कारोवारलाई समेत गणना गर्न सकिनेछ ।

(३) उपनियम (१) को खण्ड (ख) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि ऋणको भाखा नघाएको सदस्यलाई ऋणमा तिरेको व्याजको आधारमा र नियमित बचत नगर्ने सदस्यलाई बचतको ब्याजको आधारमा संरक्षित पूँजी फिर्ता दिइनेछैन ।

(४) उपनियम (१) को खण्ड (ख) बमोजिम कोषको रकम वितरण गर्न बचत रकमको लागि चालीस प्रतिशत र ऋणमा तिरेको व्याज रकमको लागि साठी प्रतिशत भार दिई गणना गरिनेछ ।

(५) गत आर्थिक वर्षको कारोवारको संरक्षित पूँजी फिर्ताकोषको रकम चालु आर्थिक वर्ष भित्र वितरण गरिसक्नुपर्नेछ ।

(६) उपनियम (५) बमोजिम कुनै आर्थिक वर्षमा वितरण गरी बाँकी रहेको रकम सोही आर्थिक वर्षको अन्त्यमा जगेडा कोषमा सार्नुपर्नेछ ।

(७) संरक्षित पूँजी फिर्ता सम्बन्धी अन्य व्यवस्था मन्त्रालयले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

२४. **सहकारी प्रवर्द्धन कोषः** ऐनको दफा ६० बमोजिमको सहकारी प्रवर्द्धन कोष सम्बन्धी व्यवस्था संघीय सहकारी नियमावली बमोजिम हुनेछ ।

२५. **अन्य कोष सम्बन्धी व्यवस्थाः**(१) सहकारी संस्थाको कुनै वर्षको खुद बचतको रकमबाट कम्तीमा पच्चीस प्रतिशत रकम ऐनको दफा ५८ बमोजिम जगेडा कोषमा जम्मा गरी बाँकी रहेको रकमलाई शत प्रतिशत मानी सो बाट कम्तिमा पच्चीस प्रतिशत रकम ऐनको दफा ५९ बमोजिम संरक्षित पुंजी फिर्ता कोष र शुन्य दशमलब पाँच प्रतिशतले हुन आउने रकम ऐनको दफा ६० बमोजिम सहकारी प्रवर्द्धन कोषमा छुट्टयाएर बाँकी रहेको रकमलाई शत प्रतिशत मानी देहाय बमोजिमका कोषहरुमा कम्तीमा पाँच प्रतिशत रकमको दरले छुट्टयाई वितरण गर्नुपर्नेछः

(क) सहकारी शिक्षा कोष,

(ख) शेयर लाभांश कोष,

(ग) कर्मचारी बोनस कोष,

(घ) सहकारी विकास कोष,

(ङ) घाटापूर्ती कोष,

(च) सामुदायिक विकास कोष,

(छ) स्थिरीकरणकोष,

(ज) अन्य जोखिम व्यवस्थापन कोष ।

(२) उपनियम (१) को खण्ड (ग) बमोजिमको कर्मचारी बोनस कोषबाट रकम वितरण गर्दा बढीमा तीन महिनाको तलब भन्दा बढी नहुने गरी रकम वितरण गर्नु पर्नेछ ।

२६. **अभिलेखः** (१) ऐनको दफा ६२ को उपदफा (२) बमोजिम सहकारी संस्थाले आफ्नो कार्य संचालनको अभिलेखका साथै आफूले गरेको कारोबारको लेखा सहकारी रजिष्ट्रारको कार्यालयले तोकेको तरिका र ढाँचामा समेत राख्नुपर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम अभिलेखीकरण तथा लेखापालन गर्दा अन्य कुराका अतिरिक्त देहायका किताब खाताबही तथा विवरण समेत राख्नु पर्नेछः

(क) अनुसूची-२,अनुसूची-५, अनुसूची-८ र अनुसूची-९ बमोजिमको सदस्यता दर्ता किताब,

(ख) प्रारम्भिक साधारण सभा, साधारण सभा, विशेष साधारण सभा र समिति, लेखा सुपरिवेक्षण समिति, उपसमितिहरुका बैठकहरुको छुट्टाछुट्टै कारबाही किताब,

(ग) नगदी बही,

(घ) सहकारी संस्थाले अन्य कुनै व्यक्ति वा संस्था वा संघ वा निकायसँग कुनै कारोवार गरेको भए त्यस्तो कारोवार देखाउने दर्ता किताब,

(ङ) शेयर दर्ता किताब,

(च) मालसमानको मौज्दात (स्टक) दर्ता किताब,

(छ) ऋण लेनदेन दर्ता किताब,

(ज) बेरुजु एवं सम्परीक्षण खाता,

(झ) आम्दानी, खर्च, सम्पत्ति र दायित्व सम्बन्धी अलग-अलग खाता तथा सहायक खाताहरु,

(ञ) हिसाब परिक्षण सूची, आय-व्यय र स्थिति विवरण पत्र,

(ट) समय समयमा रजिष्ट्रारको कार्यालयले तोकिदिएको अन्य अभिलेख एवं खाताहरु।

(३) पाँच करोड रुपैयाँ भन्दा बढी जायजेथा भएका सहकारी संस्थाले उपनियम (१) बमोजिम राख्नुपर्ने अभिलेख तथा लेखा सहकारी रजिष्ट्रारको कार्यालयले तोके बमोजिमको निर्धारक पुरा भएको विद्युतीय उपयोग कार्यक्रमणिका (एप्लिकेशन सफ्टवेयर) मा समेत व्यवस्थित गर्नु पर्नेछ ।

(४) सहकारी संस्थाले आफ्नो संस्थागत तथा व्यवसायिक कारोवारको विवरण रजिष्ट्रारको कार्यालयले तोकेको व्यवस्थापन सूचना प्रणालीमा समेत प्रविष्ट गर्नुपर्नेछ ।

तर यसमा लेखिएको कुनै कुराले सदस्यको व्यक्तिगत बचत लगायतका प्रचलित कानून बमोजिम गोप्य राख्ने सूचना अलग्गै संरक्षण गर्न बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

(५) सहकारी संस्थाले आधारभूत अभिलेख तथा कारोबारको हिसाब किताब पृष्ठ सुरक्षा (व्याकअप) व्यवस्था सहित संरक्षण गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद-७

छुट, सुविधा र सहुलियत

२७. **छुट, सुविधा र सहुलियतः**(१) ऐनको दफा ६८ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिम सहकारी संघ वा संस्थाले जग्गा लगायतका अचल सम्पत्ति खरिद गर्दा आय टिकट, दस्तुर वा रजिष्ट्रेशन दस्तुर छुट, सुविधा वा सहुलियत प्राप्त गर्न सम्बन्धित संस्थाले देहायको विवरण सहित रजिष्ट्रार समक्ष निवेदन दिनुपर्नेछः

(क) यसरी निवेदन दिनु अघि रजिष्ट्रेशन दस्तुर छुट सुविधा लिई अचल सम्पत्ति खरिद गरेको भए जग्गाधनी प्रमाणपुर्जा र सम्बन्धित कागजातको प्रतिलिपि,

(ख) साधारण सभाको बैठकबाट घरजग्गा धनीको नाम नामेसी, घर जग्गा रहेको ठेगाना, कित्ता नम्बर, क्षेत्रफल र मूल्य समेत खुलाई खरिद सम्बन्धमा भएको निर्णयको प्रमाणित प्रतिलिपि,

(ग) अचल सम्पत्ति खरिदमा बचत रकम उपयोग नहुने र जगेडा कोष तथा शेयर पूँजीबाट खरिद गर्न पुग्ने लेखापरीक्षकबाट प्रमाणित वित्तीय विवरण,

(घ) अघिल्लो आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको भन्दा थप शेयर पूँजी र जगेडा कोषको रकमबाट खरिद गर्न खोजिएको भए पछिल्लो शेयर पूँजी, जगेडा कोष र बचत रकमको दर्तावाल लेखापरीक्षकले प्रमाणित गरेको वित्तीय विवरण,

(ङ) सहकारी संस्थाको अनुमान तथा निरीक्षण गर्दा कैफियत देखिई सुधारका लागि निर्देशन दिएको भए निर्देशन

पालनाको अवस्था खुल्ने कागजात र सुधारको कार्ययोजना।

(२) उपनियम (१) बमोजिम प्राप्त निवेदन जाँच गरी रजिष्ट्रारले छुट सुविधाको लागि सम्बन्धित निकायमा लेखि पठाउन सक्नेछ ।

परिच्छेद-८

ऋण असुली तथा बाँकी बक्यौता

२८. **ऋण तथा बाँकी बक्यौता असुली:**(१) ऐनको दफा ६९ बमोजिम सहकारी संस्थाको ऋण र दफा ७१ बमोजिम सहकारी संस्थाको बाँकी बक्यौता असुलउपर गर्नुपर्ने व्यक्तिको जायजेथा लिलाम बिक्री गरी असुलउपर गर्दा सम्बन्धित सहकारी संस्थाले देहायको कार्यविधि अपनाउनुपर्नेछः

(क) बाँकी बक्यौता तिर्नु, बुझाउनुपर्ने ठहर भएको व्यक्तिको नाममा बाटोको म्यादबाहेक पैंतीस दिनभित्र तिर्नु, बुझाउनुपर्ने रकम तिर्न, बुझाउन वा रकम तिरी, बुझाइसकेको भए त्यसको प्रमाण पेश गर्न आउनु भनी म्याद जारी गरी पठाउने,

(ख) खण्ड (क) बमोजिम म्याद जारी गरिएकोमा म्यादभित्र तिर्नु बुझाउनुपर्ने रकम तिर्न, बुझाउन नआएमा वा तिरी बुझाइसकेको प्रमाण पेश नगरेमा निजको नाममा लिलाम बिक्री गर्ने सूचना प्रकाशन गर्ने,

(ग) धितो राखेको घर, जग्गा जमिन मालपोत कार्यालयबाट रोक्का नगराइएको भएमा रोक्का गर्न लगाई त्यसको प्रमाण राख्ने,

(घ) धितो राखेको चलअचल सम्पत्तिको लिलाम बिक्री गर्दा धितो विवरण, निजले बुझाउनुपर्ने साँबा, व्याज र हर्जानाको रकमसमेत उल्लेख गरी चल सम्पत्ति भए पन्ध्र दिन र अचल सम्पत्ति भए पैतीस दिनको म्याद दिई उक्त म्याद भित्र तिर्नु बुझाउनुपर्ने रकम नबुझाएमा धितो लिलाम बिक्री गरी साँवा, व्याज र हर्जानाको रकम असुलउपर गरिने बारेको सूचना सम्बन्धित व्यक्तिलाई बुझाई संस्थाको कार्यालय, स्थानीय तहको सम्बन्धित वडा कार्यालय र सार्वजनिक स्थानमा टास्नुका साथै स्थानीय तह वा राष्ट्रियस्तरको कुनै एक दैनिक पत्रिकामा सूचना प्रकाशन गर्ने,

तर सम्बन्धित व्यक्तिलाई सूचना बुझाउन नसकिएको वा निज फेला नपरेको खण्डमा दैनिक पत्रिकामा प्रकाशित सूचना बमोजिम लिलाम बिक्रीको प्रक्रिया अगाडि बढाउन बाधा पर्नेछैन,

(ङ) धितो लिलाम बिक्री गर्दा कार्यालय खुल्ने समयदेखि सुरु गरी बन्द हुने समयभन्दा एक घण्टा अगाडि समाप्त गर्नुपर्ने,

तर लिलाम बिक्री हुने भनी तोकिएको दिन बिदा पर्न गएमा त्यसको भोलिपल्ट सोही स्थान र समयमा लिलाम बिक्री गर्नुपर्नेछ।

(च) धितो लिलाम बिक्री गर्दा लिलाम गरिने चलअचल सम्पत्ति रहेको सम्बन्धित वडाको प्रतिनिधि, मालपोत कार्यालय वा स्थानीय तहको मालपोत विषय हेर्ने कर्मचारी, सम्बन्धित विषयका प्राविधिक, सम्बन्धित

संस्थाको व्यवस्थापक सहितको समितिले चलनचल्तिको मोल कायम गरी सोही रकमबाट डाँक बढाबढ गरी सुरु गर्नुपर्ने तथा डाँक बोल्न उपस्थित भई डाँक बढावढ गर्ने व्यक्तिहरुमध्ये सबैभन्दा बढी डाँक बोल्ने व्यक्तिको नाममा लिलाम बिक्री स्वीकृत गर्ने,

तर सञ्चालक समितिका पदाधिकारी, लेखा सुपरिवेक्षण समितिका पदाधिकारी, उपसिमितका पदाधिकारी संस्थामा कार्यरत कर्मचारी र निजका नातेदारले डाँक बढाबढमा भाग लिन पाउनेछैन।

(छ) डाँक बोल्न सुरु गरी बढाबढ गर्नेले डाँक अङ्क बोलेपछि संस्थाको विनियम वा आन्तरिक कार्यविधिमा तोकिए बमोजिमको ढाँचाको फारममा निजले बोलेको अंक स्पष्ट खोली निजको सहिछाप गराउने ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम लिलाम बिक्री गर्दा जिल्ला प्रशासन कार्यालय वा लिलाम बिक्री हुने ठाउँ नजिक कुनै सरकारी कार्यालय भए सो कार्यालय र स्थानीय तहको वडा कार्यालयका प्रतिनिधिलाई साक्षी राखी मुचुल्का गराउनुपर्नेछ ।

(३) लिखित रुपमा अनुरोध गर्दा समेत उपनियम (२) बमोजिमको कुनै कार्यालयको प्रतिनिधि उपस्थित नभएमा उपस्थित प्रतिनिधि र स्थानीय तहको वडा कार्यालयका प्रतिनिधिलाई साक्षी राखी लिलाम बिक्री गर्नुपर्नेछ ।

(४) जुन व्यक्तिको चल अचल सम्पत्ति लिलाम बिक्रि गरिने हो सो व्यक्तिलाई लिलाम बिक्री हुने समय र ठाउँ तोकी उपस्थित हुने सूचना पठाउनुपर्नेछ ।

तर त्यसरी लिलाम बिक्री हुने दिन सरोकारवाला व्यक्ति उपस्थित नभएमा पनि लिलाम बिक्री गर्न बाधा पुगेको मानिने छैन।

२९. **लिलाम बिक्री स्थगित गर्न सकिने:**नियम २८ बमोजिम लिलाम बिक्रीको सूचना प्रकाशित भइसकेपछि ऋणी सदस्यले कर्जा चुक्ता गर्न आएमा वा समितिले तोकिएको रकम जम्मा गरी निश्चित अवधि भित्र कर्जा चुक्ता गर्न ऋणी सदस्य र संस्था बीच सहमति भई लिलाम बिक्री स्थगित गर्नुपर्ने देखिएमा लिलाम बिक्रीको सूचना प्रकाशित गर्ने सहकारी संस्था वा रजिष्ट्रारले त्यस्तो लिलाम बिक्री केही समयका लागि स्थगित गर्न सक्नेछ।

३०. **असुल उपर हुन नसकेको रकम अरु जायजेथाबाट असुल उपर गर्ने:**(१) धितो राखेको सम्पत्ति लिलाम बिक्री गर्दा आएको रकमबाट साँवा, व्याज र हर्जानाको रकम असुल उपर हुन नसकेमा ऐन तथा प्रचलित कानून बमोजिम बाँकी बक्यौता असुल उपर गर्नुपर्ने व्यक्तिको हक भोगको अन्य जायजेथाबाट नियम २८ मा उल्लिखित कार्यविधि अपनाई लिलाम बिक्री गरी असुल उपर गर्नुपर्नेछ।

(२) मोहीले लिएको ऋणको हकमा निजले कमाएको बाली लिलाम बिक्री गरी साँवा व्याज र हर्जानाको रकम असुल उपर गर्नुपर्नेछ ।

(३) उपनियम (१) र (२) बमोजिम लिलाम बिक्री गर्दा लिलाम बिक्री हुने दिन सम्मको साँवा, व्याज र हर्जानाको रकम असुल उपर गरी बाँकी हुन आएको रकम सरोकारवाला व्यक्तिलाई फिर्ता दिनुपर्नेछ।

३१. **लिलाम सकार्ने व्यक्तिबाट रकम असुल गर्ने:**(१) लिलाम बिक्रीको कार्य सकिनासाथ लिलाम सकार गर्ने व्यक्तिबाट सकार गरेको मूल्यको दश प्रतिशत रकम सोही दिन धरौटीको रुपमा लिई

राख्नुपर्नेछ र बाँकी नब्बे प्रतिशत रकम लिलाम सकारेको मितिले सात दिन भित्र बुझाइसक्नुपर्नेछ तथा सो म्यादभित्र नबुझाएमा धरौटीवापत राखेको रकम जफत हुने व्यहोराको कागज गराईराख्नु पर्नेछ ।

(२) लिलाम सकार्ने व्यक्तिले सकार गरेको मुल्यको दश प्रतिशत रकम सोही दिन नबुझाएमा निजपछि सबै भन्दा बढी डाँक बोल्ने व्यक्तिको नाममा सदर गर्नु पर्नेछ।

(३) लिलाम सकार गर्ने व्यक्तिले यस नियम बमोजिम सकार गरेको पूरा मूल्य बुझाएमा निजको नाउँमा सो जायजेथामा प्रचलित कानून बमोजिम रजिष्ट्रेशन वा दाखिल खारेज समेत गरिदिनका लागि सहकारी संस्थाले सम्बन्धित कार्यालयमा लेखी पठाउनुपर्नेछ ।

३२. **लिलाम बिक्री नभएमा जायजेथा सहकारी स्वामित्वमा रहने:**नियम २८ र ३० बमोजिम लिलाम बिक्री गर्नुपर्ने जायजेथा लिलाम बिक्री गर्दा कसैले नसकारेमा सहकारी संस्थाले उक्त जायजेथाको स्वामित्व आफूमा लिन सक्नेछ र त्यस्तो स्थितिमा सम्बन्धित कार्यालयहरुले सहकारी संस्थाको जनाउ बमोजिम आफ्नो कार्यालयमा रहेको श्रेस्तामा तदनुसार रजिष्ट्रेशन वा दाखिल खारेज गर्नुपर्नेछ ।

३३. **जायजेथा फिर्ता दिनुपर्ने:**नियम ३० बमोजिम संस्थाको नाममा कायम हुन आएको जायजेथा छ महिनाभित्र सम्बन्धित ऋणी सदस्यले आफूले तिर्नु बुझाउनुपर्ने साँवा र अघिल्लो दिनसम्मको व्याज, हर्जाना र लिलाम प्रकृयासँग सम्बन्धित खर्च समेत चुक्ता गरी फिर्ता लिन चाहेमा सम्बन्धित सहकारी संस्थाले आवश्यक प्रकृया पुर्‍याई फिर्ता दिनुपर्नेछ ।

३४. **कालो सूची सम्बन्धी व्यवस्थाः**ऐनको दफा ७० को उपदफा (२) को कालो सूची प्रकाशन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था संघीय सहकारी नियमावली बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद-९

एकीकरण, विघटन र दर्ता खारेज

३५. **सहकारी संस्थाको एकीकरणः** (१) ऐनको दफा ७५ बमोजिम दुई वा दुई भन्दा बढी संस्थाहरु एकीकरण गर्दा देहायका शर्त बन्देजहरु पूरा भएको हुनुपर्नेछः

(क) कार्यक्षेत्र एक अर्कासँग खप्टिएको वा जोडिएको हुनुपर्ने,

(ख) एकै विषय वा प्रकृतिका संस्था हुनुपर्ने वा फरक विषय वा प्रकृतिका भए तापनि मूलतः एकै विषयमा प्रतिस्पर्धा भएको हुनुपर्ने,

(ग) सदस्यको प्रत्यक्ष सहभागिता एवं लोकतान्त्रिक नियन्त्रण कायम रहनुपर्ने ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम एकीकरण गर्दा साधारणतया मौजुदा संस्थाको कार्यक्षेत्रको आधारमा स्थानीय तहको वडा, स्थानीय तह जिल्ला वा प्रदेशको क्षेत्रभित्र पर्ने गरी गर्नुपर्नेछ।

(३) महिलामात्र सदस्य रहने संस्थामा एकीकरण गर्न प्राथमिकता दिनुपर्नेछ ।

तर विशेष रुपमा पिछडीएका समुदायमा स्थापित संस्थाको साङ्गठनिक गतिशीलतामा असर पर्ने गरी एकीकरण गरिने छैन।

(४) संघहरुको एकीकरण गर्दा विषयगतकार्य मिल्नेगरी गर्नुपर्नेछ।

(५) एकीकरणका अन्य शर्त, आधार र प्रकृया मन्त्रालयबाट स्वीकृत कार्यविधिमा व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ ।

३६. **सहकारी संस्थाको विभाजनः**(१) ऐनको दफा ७५ बमोजिम सहकारी संस्थाको विभाजन गरी दुई वा दुई भन्दा बढी संस्थाहरु कायम गर्दा देहायका शर्तहरु पूरा भएको हुनुपर्नेछः

(क) बचत तथा ऋणको मुख्य कारोवार भएको सहकारी संस्थाको हकमा सोको कार्यक्षेत्र स्थानीय तहको एक वडा भन्दा बढी भएको,

(ख) विभाजनको प्रकृयाबाट स्थानीयकरण गर्दा संस्थाहरुको कार्य संचालनमा सदस्यहरुको सक्रिय सहभागिता तथा लोकतान्त्रिक नियन्त्रण कायम रहने अवस्था भएको ।

(२) सहकारी संस्था विभाजन गर्दा मौजुदा कारोवारको प्रकृति अनुसार ऐनको दफा २० बमोजिमको विषयगत वर्गीकरण मिल्ने गरी फरक फरक भौगोलिक कार्यक्षेत्र कायम राखी विभाजन गर्न सकिनेछ।

(३) रजिष्ट्रार वा रजिष्ट्रारबाट अधिकार प्राप्त अधिकारीले सहकारी संस्थाहरुको एकीकरण वा विभाजनको सिलसिलामा सम्बन्धित संघको राय लिन सक्नेछ ।

(४) विभाजनका अन्य शर्त, आधार र प्रकृया मन्त्रालयबाट स्वीकृत कार्यविधिमा व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद-१०

लिक्विडेशन सम्बन्धी व्यवस्था

३७. **लिक्वीडेटरको नियुक्तिः**(१) ऐनको दफा ७७ को उपदफा (२) बमोजिम ५० लाख रुपैयाँ सम्मको सम्पत्ति भएको संस्थाको हकमा रजिष्ट्रारले आफू मातहतको अधिकृत कर्मचारीलाई लिक्विडेटर नियुक्त गर्न सक्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम नियुक्त लिक्विडेटरलाई रजिष्ट्रारले लिक्विडेशन सम्बन्धी कार्यमा आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ ।

३८. **लिक्वीडेटरको काम,कर्तव्य र अधिकारः**(१) ऐनको दफा ७६ बमोजिम दर्ता खारेज भएको सहकारी संस्थाको लिक्विडेटरको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

(क) विघटन भएका सहकारी संस्थाबाट असुल हुन बाँकी रहेको रकम चुक्ता गर्नका लागि सो सहकारी संस्थाका हालवाला वा साविकवाला सदस्यहरु वा मृत सदस्यहरुको जायजेथाबाट बाँकी रकम नियम २८ र नियम ३० बमोजिम असुल उपर गर्ने,

(ख) विघटन भएका सहकारी संस्थासँग कुनै साहुको कुनै रकम बाँकी लागि राखेको रहेछ र सो संस्थाकै हिसाब किताबमा चढाइएको रहेनछ भन्ने त्यस्ता साहुलाई यो यति म्यादभित्र सो रकमको दावा गर्न आउनु भनी वा सो बाँकी लागेको प्रमाणित नभएसम्म त्यति रकम वितरण नगरियोस भनि दावी गर्न आउनु भनि सूचना जारी गर्ने ।

(ग) साहुहरु मध्ये कसलाई प्राथमिकता दिने भन्ने प्रश्न उठेमा त्यसको निर्णय गर्ने,

(घ) सहकारी संस्था विघटन गर्ने सिलसिलामा सहकारी संस्थाको जायजेथा जम्मा गर्ने र वितरण गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक निर्देशन दिने ।

(ङ) सहकारी संस्थाले गरेको वा सहकारी संस्थाको विरुद्धमा गरिएको दाबीको सम्बन्धमा दुवै पक्ष बीचमा मिलापत्र गराउने,

(च) विघटनका लागि आवश्यक देखेमा सदस्यहरुको बैठक बोलाउने,

(छ) सहकारी संस्थाको खाताबही, कागजात, लिखत र जायजेथाको जिम्मा लिने,

(ज) सहकारी संस्थाको सम्पत्ति बेचबिखन गर्ने,

(झ) सरोकारबालाहरुसँग समेतको परामर्शमा सहकारी संस्थाको जायजेथा वितरण गर्ने योजना तयार गरी त्यसको वितरण गर्ने।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको अधिकारको प्रयोग गर्दा लिक्विडेटरले आवश्यक सम्झेमा सहकारी संस्थाको गठन, काम, कर्तव्य, सम्पत्ति वा अन्य कुराको सम्बन्धमा आवश्यक जानकारी प्राप्त गर्न पक्ष, विपक्ष, साक्षीहरु र संस्था वा संघको कुनै कर्मचारीलाई आफू समक्ष उपस्थित गराई सोधपुछ गर्न सक्नेछ।

३९. <u>लिक्विडेशन नियन्त्रण गर्ने रजिष्ट्रारको अधिकार</u>:नियम ३८ बमोजिमको अधिकार प्रयोग गरी लिक्विडेटरले गरेको कामलाई रजिष्ट्रारले दोहोऱ्याई हेरी देहाय बमोजिम गर्न सक्नेछः

(क) निर्देशन विपरीत लिक्विडेटरले जारी गरेको आदेश खारेज गर्न, बदल्न वा आवश्यकता अनुसार अर्को आदेश जारी गर्न,

(ख) संस्था वा संघको खाताबही, कागजात, लिखत र जायजेथाहरु पेश गराउन,

(ग) नियम ३८ बमोजिमको लिक्विडेटरको अधिकारमा आफूलाई उपयुक्त लागेको हद बन्देज तोकिदिन,

(घ) लिक्विडेटरले जाँचेको हिसाबकिताबको प्रतिवेदन लिन,

(ङ) नियम ३८को खण्ड (ङ) बमोजिम मिलापत्र गराउने र खण्ड (झ) बमोजिम जायजेथा वितरण गर्ने सम्बन्धमा सामान्य सिद्धान्त निर्धारण गरिदिन,

(च)लिक्विडेटरले पाउने पारिश्रमिक एवं भत्ताको निमित्त आवश्यक निर्देशन दिन,

(छ) लिक्विडेटरलाई पदबाट हटाई अर्को नियुक्त गर्न ।

४०. <u>दायित्व भुक्तानी:</u> ऐनको दफा ७६ अन्तर्गत दर्ता खारेज वा विघटन भएको सहकारी संस्थाको कोषबाट देहाय बमोजिमको प्राथमिकता क्रम अनुसार देहायको कार्यका लागि खर्च गर्न सकिनेछः

(क) विघटनको कामको निमित्त भएका खर्चहरु फछ्र्यौट गर्न,

(ख) सदस्यलाई बचतको रकम भुक्तानी गर्न,

(ग) कर्मचारीको तलब भत्ता दिन,

(घ) ऋण भुक्तानी गर्न,

(ङ) अन्य भुक्तानी दिनु पर्ने रकमहरु दिन,

(च) शेयरपूँजी फिर्ता दिन,

(छ) लाभांश नबाँडिएको समय जतिको हकमा लाभांश वितरण गर्न।

(२) कुनै सहकारी संस्थाको विघटनको काम समाप्त भइसकेपछि पनि सो संस्थाको कुनै साहुले पाउनुपर्ने रकम लिन नआएमा विघटनको काम समाप्त भएको मितिले तीन महिनाभित्र उक्त संस्थाको

कोषउपर त्यस्तो साहुले आफूले पाउनुपर्ने रकमको लागि दाबी गरीसक्नु पर्नेछ र सो म्याद नाघेपछि परेको दाबी उपर कुनै कारवाही हुनेछैन।

परिच्छेद-११
निरीक्षण तथा अनुगमन

४१. **निरीक्षण तथा अनुगमन सम्बन्धी विशेष व्यवस्थाः**(१) ऐनको दफा ८३ को उपदफा (१) बमोजिम बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने देहायका सहकारी संस्थाको हकमा देहाय बमोजिम मन्त्रालय, नेपाल राष्ट्रबैंक,रजिष्ट्रारको कार्यालय र स्थानीय तहको संयुक्त टोली बनाई सघन अनुगमन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछः

(क) स्थानीय तहको नियमन क्षेत्राधिकार भित्रका पाँच करोड रुपैयाँ भन्दा बढी बचत दायित्व भएका सहकारी संस्थाको स्थानीय तह र प्रदेश सरकारको सहकारी नियामक निकायको तर्फबाट,

(ख) स्थानीय तह वा प्रदेश सरकारको नियमन क्षेत्राधिकार भित्रका पच्चीस करोड रुपैयाँ भन्दा बढी बचत दायित्व भएका सहकारी संस्थाको स्थानीय तह वा प्रदेश सरकारको सहकारी नियामक निकाय र विभागको तर्फबाट,

(ग) पचास करोड रुपैयाँ भन्दा बढी बचत दायित्व भएका सहकारी संस्थाको स्थानीय तह वा प्रदेश सरकारको सहकारी नियामक निकाय, विभाग र राष्ट्र बैंकका तर्फबाट।

(२) उपदफा (१) बमोजिम संयुक्त सघन अनुगमनको लागि संघीय मन्त्रालय एवं विभागसँग सहकार्य र समन्वय गर्न सकिनेछ।

(३) सहकारी संस्थाहरुले सुरक्षण, वित्तीय संरचना, सम्पत्तिको स्तर, तरलता, लगानीका क्षेत्र लगायतमा विभाग वा रजिष्ट्रारले तोकेका मानकहरुको पालना गर्नुपर्नेछ ।

(४) सहकारी सम्बन्धी एकीकृत व्यवस्थापन सूचना प्रणाली समेतका आधारमा विभाग वा रजिष्ट्रारले उपनियम (३) बमोजिम तोकिएका मानकहरुको पालनाको अवस्थाको नियमित अनुगमन गरी पालना नभएको पाइएमा तत्काल निर्देशन दिन सक्नेछ ।

(५) यस नियम बमोजिम हुने निरीक्षण तथा अनुगमन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था मन्त्रालयबाट स्वीकृत कार्यविधि बमोजिम हुनेछ ।

(६) उपनियम (५) बमोजिम कार्यविधि स्वीकृत गर्दा मन्त्रालयले संघीय मन्त्रालय वा नेपाल राष्ट्रबैंकको परामर्श लिन सक्नेछ।

४२. <u>संघले निरीक्षण तथा अनुगमन गर्नु पर्ने:</u>संघले आफ्ना सदस्यको काम कारबाहीको निरीक्षण तथा अनुगमन गरी रजिष्ट्रार समक्ष पेश गर्ने प्रतिवेदनमा ऐनको दफा ८५ को उपदफा (२) बमोजिमका विवरणहरुका साथसाथै देहायबमोजिमका विवरणहरु समावेश गर्नु पर्नेछः

(क) संघ वा संस्थामा सदस्य केन्द्रीयताको अवस्था,

(ख) संघवासंस्थाको समस्या तथा समाधानको उपायहरु,

(ग) रजिष्ट्रारले तोकेको अन्य विवरणहरु।

४३. <u>बार्षिक प्रतिवेदनमा समावेश हुनुपर्ने विवरण:</u>ऐनको दफा ८६ को उपदफा (२) मा उल्लिखित विवरणको अतिरिक्त रजिष्ट्रारले पेश गर्ने बार्षिक निरीक्षण प्रतिवेदनमा समावेश हुनुपर्ने अन्य विषयहरु मन्त्रालयले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

४४. **असल नियतले गरेको कामको बचाउ:**ऐनको दफा ८९ को उपदफा (१) बमोजिम असल नियतले गरेको काम हो, होइन भन्ने सम्बन्धी निर्णय प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।

४५. **व्यवस्थापन समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि:**ऐनको दफा ९९ को उपदफा (६) बमोजिम व्यवस्थापन समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि सो समिति आफैंले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

परिच्छेद-१२
विविध

४६. **छुट,सुविधार सहुलियत प्राप्ति:**(१) ऐनको दफा ६८ को उपदफा (३) (४) र (५) मा उल्लिखित छुट सुविधा र सहुलियत प्राप्ति सम्बन्धी प्रकृया नेपाल सरकारबाट नेपाल राजपत्रमा प्रकाशित सूचना बमोजिम हुनेछ ।

(२) ऐनको दफा ६८ को उपदफा (६) र (८) बमोजिमको छुट, सुविधा र सहुलियत मन्त्रालयको सिफारिशमा प्राप्त हुनेछ।

(३) ऐनको दफा ६८ को उपदफा (७) बमोजिमको छुट, सुविधा र सहुलितयको प्राप्ति बजेट तथा कार्यक्रममा व्यवस्था भए बमोजिम मन्त्रालयबाट स्वीकृत कार्यविधि बमोजिम हुनेछ ।

(४) उपनियम (२) र (३) बमोजिम छुट सुविधा र सहुलियत प्राप्तिका लागि सिफारिश गर्ने शर्त, आधार र प्रकृया मन्त्रालयले तोके बमोजिम हुनेछ।

४७. **प्रदेश सहकारी रजिष्ट्रारको कार्यालयको सांगठनिक संरचना:** प्रदेश सहकारी रजिष्ट्रारको कार्यालयको सांगठनिक संरचना प्रचलित कानून बमोजिम प्रदेश सरकारले स्वीकृत गरे बमोजिम हुनेछ।

४८. **रजिष्ट्रारको काम, कर्तव्य र अधिकार:**(१) ऐनमा उल्लिखित काम, कर्तव्य र अधिकारको अतिरिक्त रजिष्ट्रारको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

(क) सहकारी संस्था दर्ता गर्नका लागि परेको दरखास्त उपर आवश्यक जाँच बुझ गरी सहकारी संस्था दर्ता गर्ने र दर्ताको प्रमाण पत्र दिने,

(ख) ऐन र यस नियमावलीको अधिनमा रहि सहकारी संस्थाले आफ्नो कार्य संचालन गर्न बनाएको विनियम स्वीकृत गर्ने,

(ग) ऐन र यस नियमावलीको अधिनमा रही सहकारी संस्थाको एकीकरण, विभाजन तथा कार्यक्षेत्र पुनः निर्धारण सम्बन्धी कार्य गर्ने,

(घ) नियमित रुपमा सहकारी संस्थाको निरीक्षण तथा हिसाब किताब जाँच गर्नुका साथै स्थापित सूचना प्रतिवेदन प्रणालीका आधारमा सहकारी संस्थाहरुको निरन्तर अनुगमन गरी आवश्यक निर्देशन दिने,

(ङ) सहकारी संस्थाहरुको लेखा परिक्षणको नियमित अनुगमन गरी निर्धारित अवधि भित्र लेखा परीक्षण नगराउने सहकारी संस्थाहरुको लेखा परिक्षण गराउने,

(च) विपन्न ग्रामीण महिला, अपाङता भएका व्यक्ति, मुक्त हलिया, भूमिहिन कृषक, बेरोजगार, श्रमिक र दलित तथा अल्पसंख्यक जनजाती समेतका सीमान्तकृत समूहको सहकारी खेतीपाती वा सदस्यको श्रम वा सीपमा आधारित स्वरोजगारीका उद्योग धन्दा प्रवर्द्धन

गर्न योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरी स्वीकृत भए बमोजिम कार्यान्वयन गर्ने,

(छ) सहकारी व्यवसाय, कृषि उपजको मूल्य श्रृङ्खला विकास एवं तत् सम्बन्धी अन्तर सहकारी कारोवारका आयोजनाहरुलाई सहयोग पुऱ्याउने,

(ज) सहकारी शिक्षा तथा तालिम क्रियाकलापहरुको तर्जुमा,संचालन तथा विस्तारका कार्यहरुको समन्वय गर्ने,

(झ) सहकारी संस्थाहरुको विकास, सहकारी सिद्धान्त, मूल्य मान्यताहरुको प्रचलन तथा सहकारी संस्थाहरुमा सुशासन कायम गराउनका लागि आवश्यक निर्देशन दिने,

(ञ) ऐन, यस नियमावली अन्तर्गत बनेका निर्देशिका, मापदण्ड, कार्यविधि तथा विनियम बमोजिम कार्य नगर्ने सहकारी संस्थाहरुलाई ऐनमा भएको व्यवस्था बमोजिम जरिवाना तथा अन्य कारवाही गर्ने,

(ट) आर्थिक वर्ष समाप्त भएको तीन महिना भित्र सहकारी संस्थाको बार्षिक निरीक्षण प्रतिवेदन मन्त्रालयमा पेश गर्ने,

(ठ) निष्कृय अवस्थामा रहेका सहकारी संस्थाहरुलाई सकृय बनाउन कार्य गर्ने,

(ड) आवश्यक मापदण्ड निर्धारण गरी सहकारी संस्थाको सेवाकेन्द्र, संकलनकेन्द्र तथा बिक्रीकेन्द्र संचालनको लागि स्वीकृति दिने,

(ढ) प्रचलित कानून बमोजिम सहकारी संस्थाहरुले प्राप्त गर्ने छुट सुविधा, सहुलियत उपलब्ध गराउन आवश्यक जाँचबुझ गरी सिफारिस गर्ने,

(ण) ऐन,यस नियमावली र अन्तर्गत बनेका निर्देशिका, मापदण्ड, कार्यविधि तथा मन्त्रालयबाट प्राप्त निर्देशन बमोजिमका अन्य कार्यहरु गर्ने ।

(२) रजिष्ट्रारले ऐन तथा यस नियम बमोजिम आफूलाई प्राप्त अधिकारहरुमध्ये केही अधिकार आवश्यकता अनुसार आफू मातहतका अधिकृतलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

(३) ऐन बमोजिम रजिष्ट्रारको कार्यालय स्थापना नभएसम्म र रजिष्ट्रार नतोकिए सम्मको लागि रजिष्ट्रारको काम मन्त्रालयबाट तोकिएको नवौं/दशौं वा सो सरहको अधिकृतले गर्नेछ ।

४९. <u>सदस्य सेवा केन्द्र वा सम्पर्क कार्यालय खोल्ने सम्बन्धमा</u>:(१) कुनै सहकारी संस्थाले आफ्ना सदस्यहरुलाई सहज रुपमा सेवा प्रदान गर्ने उद्देश्यले सदस्य सेवा केन्द्र स्थापना गरी सञ्चालन गर्न रजिष्ट्रारबाट अनुमति लिनु पर्नेछ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम अनुमति लिंदा देहाय बमोजिमका प्रक्रिया पुरा गर्नु पर्नेछः

(क) साधारण सभाबाट स्थान सहित स्पष्ट निर्णय भएको हुनुपर्ने,

(ख) संस्थाको कुल सदस्य सङ्ख्याको पहिलो एक हजार पछिको प्रत्येक पाँचसयमा एकवटाका दरले सेवा केन्द्र वा सम्पर्क कार्यालय खोल्न सकिने,

(ग) शेयर पूँजी कम्तीमा एक करोड भन्दा बढी हुनुपर्ने,

(घ) पछिल्लो आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा संस्था नाफामा देखिएको हुनुपर्ने,

(ङ) प्राथमिक पूँजीकोष र बचतको अनुपात १:१५ हुनुपर्ने,

(च) साधारण सभा सञ्चालक र लेखा समितिको निर्वाचन नियमित भएको हुनुपर्ने,

(छ) सदस्य सशक्तिकरणमा सहयोग पुग्ने अवस्था भएको हुनुपर्ने।

(३) उपनियम (२) बमोजिम प्रक्रिया पुरा गरी उपनियम (१) बमोजिमको अनुमति लिन देहाय बमोजिम कागजातहरु पेश गर्नु पर्नेछः

(क) अनुमति माग गरिएको संस्थाको पत्र,

(ख) सधारण सभाको प्रमाणित निर्णय प्रतिलिपि,

(ग) संस्था दर्ता प्रमाणपत्रको प्रमाणित प्रतिलिपि,

(घ) विनियमको प्रतिलिपि,

(ङ) पछिल्लो आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको प्रतिलिपि,

(च) कर चुक्ता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि,

(छ) सञ्चालक समितिका पदाधिकारीको नाम ठेगाना र सम्पर्क नम्बर खुलेको विवरण,

(ज) सेवा केन्द्र वा सम्पर्क कार्यालय रहने स्थानको नक्साङ्कन,

(झ) सञ्चालन हुने सेवा केन्द्र वा सम्पर्क कार्यालयबाट सेवा प्राप्त गर्ने सदस्यको माग निवेदन र निजहरुको शेयर प्रमाणपत्र र नागरिकताको छायाँकपि,

(ञ) सम्बन्धित स्थानीय तहको सहमति पत्र,

(ट) सम्बन्धित जिल्ला संघको सिफारिस पत्र,

(ठ) रजिष्ट्रारबाट तोकिएको अन्य विवरण।

(४) संघले सदस्य सेवा केन्द्रको अनुमतिको लागि उपनियम (२) को खण्ड (क), (घ), (च) र (छ) को प्रक्रिया पूरा गरी उपनियम (३) को खण्ड (क), (ख), (ग), (घ), (ङ), (च) र (छ) मा उल्लिखित कागजातहरु पेश गर्नु पर्नेछ।

५०. <u>प्रतिनिधि पठाउन सकिने:</u> (१) ऐनको दफा ११७ बमोजिम संघको साधारण सभामा प्रतिनिधि पठाउँदा संघको विनियममा व्यवस्था भएबमोजिम सदस्य संस्थाको सदस्य सङ्ख्याको अनुपातको आधारमा बढीमा पाँच जनासम्म पठाउन सकिनेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम सम्बन्धित संख्याले प्रतिनिधि पठाउँदा मताधिकार प्रयोग गर्ने एक जना प्रतिनिधि तोकी पठाउनु पर्नेछ।

५१. <u>ऋण लगानी सम्बन्धी व्यवस्था:</u>(१) संस्थाले सदस्यहरुलाई पाँच लाख रुपैंया भन्दा बढी ऋण प्रदान गर्दा जमानत वा सुरक्षण लिएर मात्र ऋण प्रदान गर्नु पर्नेछ।

तर संस्थाले सुरक्षण वा जमानत लिन आवश्यक ठानेमा पाँच लाख रुपैंया भन्दा कम ऋण प्रदान गर्दा जमानत वा सुरक्षण लिएर ऋण प्रदान गर्न बाधा पर्ने छैन।

(२) उपनियम (१) बमोजिम ऋण प्रदान गर्दा एकै व्यक्तिलाई संस्थाको तत्काल कायम रहेको प्राथमिक पूँजीकोषको बीस प्रतिशतभन्दा बढी नहुने गरि प्रदान गर्नुपर्नेछ ।

५२. <u>पुनःसञ्चालन सम्बन्धि व्यवस्था:</u>ऐनको दफा १०८ को खण्ड (घ) बमोजिम पुनःसञ्चालनको जिम्मेवारी लिन चाहेमा सहकारीको मूल्य र सिद्धान्त कायम रहने गरी सम्बन्धित संघ वा संस्थाको केन्द्रीय

विषयगत संघ वा राष्ट्रिय सहकारी महासंघलाई जिम्मेवारी दिन सकिनेछ।

५३. **सहकारी शिक्षालय:**(१) ऐनको दफा १२० को उपदफा (२) बमोजिम सहकारी शैक्षिक कृयाकलाप सञ्चालन गर्ने सहकारी संस्था वा निकायको प्रमाणीकरण लगायत सहकारी शिक्षालय सम्बन्धी अन्य व्यवस्था प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

(२) सहकारी सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान तथा क्षमता विकासको लागि प्रदेश सरकारले सहकारी प्रशिक्षण तथा अनुसन्धान केन्द्र सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

५४. **अन्तर सहकारी कारोवार:** (१) ऐनको दफा १२१ बमोजिम अन्तर सहकारी कारोवार गर्दा संलग्न संस्थाहरूको विनियममा निर्धारित सदस्यहरूको आवश्यकताको आधार लिएको हुनु पर्नेछ।

(२) संघले सदस्यस्तरका स्थानीय उत्पादनको मूल्य शृङ्खला विकाससँग सम्बन्धित अन्तर सहकारी कारोबारलाई बढवा दिने गरी संयोजन गर्न सक्नेछ ।

(३) अन्तर सहकारी कारोबारमा संलग्न विभिन्न संस्थाहरूले आफ्ना सदस्यहरूबाट उत्पादित उपज अग्रणी संस्था (लिड को-अपरेटिभ) को अवधारणाबाट कुनै एक संस्थामार्फत सङ्कलन, प्रशोधन एवं बजारीकरण गर्ने व्यवस्था मिलाउने गरी एकीकृत योजना सञ्चालन गर्न सक्नेछन्।

(४) सहकारी संस्थाले विनियममा व्यवस्था गरी विद्युतीय प्रणाली मार्फत् आफ्ना सदस्यले नेपाल भरको कुनै सहकारी संस्थाबाट आफ्नो खातामा रकम जम्मा गर्न र झिक्न सक्ने गरी अन्तर सहकारी कारोबार गर्न सक्नेछ ।

(५) अन्तर सहकारी कारोबार सम्बन्धी अन्य व्यवस्था मन्त्रालयले स्वीकृत गरेको कार्यविधि बमोजिम हुनेछ ।

५५. **समिति वा लेखा सुपरीवेक्षण समितिमा रहन नसक्नेः**यस नियममा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि सहकारी संस्थाको दर्ता तथा नियमन सम्बन्धी कार्यमा प्रत्यक्ष रुपमा संलग्न निर्वाचित वा मनोनयन हुने सार्वजनिक पदमा वहाल रहेको पदाधिकारी वा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानिय तहको कार्यालय वा निकायमा कार्यरत कर्मचारी सहकारी संस्थाको समिति वा लेखा सुपरिवेक्षण समितिमा निर्वाचित वा मनोनित हुन सक्ने छैन ।

५६. **मुद्दाको प्रतिरक्षा सम्बन्धी व्यवस्थाः** ऐनको परिच्छेद-१८ बमोजिम समस्याग्रस्त संस्था वा संघको सम्बन्धमा व्यवस्थापन समितिले गरेको निर्णय वा काम कारवाहीको विषयमा कुनै अदालत वा अर्धन्यायिक निकायमा मुद्दा वा विवाद परेमा सो को प्रतिरक्षा प्रदेशको मुख्य न्यायधिवक्ताको कार्यालयबाट हुनेछ ।

५७. **विवाद निरूपण समितिको गठनः** (१) ऐनको दफा १२४ बमोजिमको विवाद निरूपण समितिको गठन देहाय बमोजिम हुनेछः-

(क) रजिष्ट्रारले तोकेको अधिकृतस्तरको व्यक्ति- संयोजक

(ख) स्नातक गरी दश वर्ष सहकारी क्षेत्रमा अनुभव प्राप्त मन्त्रालयले नियुक्त गरेको सहकारी विज्ञ- सदस्य

(ग) प्रदेश सहकारी संघको प्रतिनिधि- सदस्य

(२) उपनियम (१) बमोजिमको समितिले विवादसँग सम्बन्धित सहकारी संस्थाका एक-एक प्रतिनिधिहरुलाई बैठकमा आमन्त्रित गर्नुपर्नेछ।

(३) उपनियम (१) बमोजिमको समितिले आफ्नो कार्यविधि आफैं तय गर्न सक्नेछ ।

५८. **प्रोत्साहन गर्ने व्यवस्थाः** (१) ऐनको दफा १२७ बमोजिम मन्त्रालयले वार्षिक कार्यक्रममा व्यवस्था गरी व्यक्ति, सहकारी संस्था वा निकायलाई कदरपत्र, नगद पुरस्कार वा दुवै गरी सम्मान वा पुरस्कृत गर्न सक्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम सम्मान वा पुरस्कृत गर्दा व्यक्ति, सहकारी संस्था वा निकायहरुका लागि छुट्टाछुट्टै आधारहरु तय गरी स्वीकृत गर्नु पर्नेछ ।

(३) प्रोत्साहन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था मन्त्रालयबाट स्वीकृत मापदण्ड बमोजिम हुनेछ ।

५९. **जानकारी दिनुपर्नेः** (१) यस नियमावलीमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि संघ वा प्रदेशको नियमन क्षेत्राधिकार अन्तर्गत रहेको सहकारी संस्थाले प्रदेश वा स्थानीय तहमा कार्यालय,सेवाकेन्द्र वा अन्य माध्यमबाट सेवा संचालन गर्दा प्रदेश वा स्थानीय तहमा जानकारी दिनुपर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमका सहकारी संस्थाहरुको विवरण सम्बन्धित स्थानीय तहले प्रदेशमा र प्रदेशले विभागमा पठाउनुपर्नेछ ।

६०. **अनुसूचीमा थपघट वा हेरफेर गर्न सकिनेः**मन्त्रालयले आवश्यक देखेमा प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी अनुसूचीमा आवश्यक थपघट वा हेरफेर गर्न सक्नेछ ।

६१. **बचाउः**प्रदेश सहकारी नियमावलीको क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने सहकारी नियमावली- २०७५ बमोजिम भए गरेका कार्यहरु यसै नियमावली बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

अनुसूची-१

(नियम ५ को उपनियम (१) सँग सम्बन्धीत)

संभाव्यता अध्ययन प्रतिवेदनको ढाँचा

१. परिचय
२. संस्था गठन गर्नुपर्नाको कारण
३. सदस्यताको जनसाङ्ख्यिक आधार
४. सहभागिताको औचित्य
५. व्यवसायिक सम्भाव्यता
    ५.१ सदस्य केन्द्रीयताका आधारमा व्यवसायिक कारोवारको अनुमान
    ५.२ सदस्यहरुको संरक्षण सुनिश्चित गर्ने आधारहरु
    ५.३ कारोबारबाट हुने बचतको प्रक्षेपण
६. पूँजी आवश्यकता र श्रोत
    ६.१ आवश्यकताको अनुमान
    ६.२ श्रोत
    ६.३ पूँजी परिचालनका तर्क सम्मत आधारहरु
७. बजार विश्लेषण
    ७.१ नजिकको बजार
    ७.२ टाढाको बजार
    ७.३ प्रतिस्पर्धाको स्तर र प्रतिस्पर्धामा रहिरहने आधारहरु
८. कार्यक्षेत्रभित्र रहेका समान प्रकृतिका सहकारी संस्थाहरुको संख्या, सेवा र सदस्यताको प्रकाशमा प्रस्तावित संस्थाको औचित्य
९. पहिले स्थापना भइसकेका समान प्रकृतिका संस्थाहरुमा संलग्न हुन नसक्ने कारण
१०. महिला सशक्तिकरण र सामाजिक समावेशीकरणका आयामहरु
११. जनशक्ति व्यवस्था
१२. संस्थाको बिकास र स्थायित्वका आधारहरु ।

अनुसूची-२

(नियम ५ को उपनियम (१) सँग सम्बन्धित)

आवदेकहरूको विवरण फारमको ढाँचा

सि.नं.	बाजेको नाम, थर	बाबुको नाम, थर	पति वा पत्नीको नाम, थर	आवेदकको नाम, थर	उमेर	ठेगाना	पेशा	सदस्यले लिन स्वीकार गरेको शेयरको विवरण			सम्पर्क नं.	औठा छाप		फोटो र फोटोमा पर्ने गरी सहीछाप
								प्रति शेयर रकम रु.	खरिद गरेको शेयर संख्या	शेयरको जम्मा रकम रु.		दाँया	बाँया	
१.														
२.														
३.														
४.														
५.														
६.														
७.														
८.														
९.														

१०.														

अनुसूची-३

(नियम ५ को उपनियम (२) को खण्ड (ख) सँग सम्बन्धित)

व्यवसायिक कार्ययोजनाको ढाँचा

संघ/संस्था/बैंकको नामः

ठेगानाः

क. उद्देश्यः

१. ....

२. ....

३. ....

ख. कार्यहरुः

१. ....

२. ....

३. ....

४. ....

ग. आगामी तीन वर्षपछिको अवस्था प्रक्षेपणः

१. सदस्यता विस्तार लक्ष्य

विवरण	पहिलो वर्ष	दोश्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	कैफियत
सदस्य (संघ/संस्था) संख्या				
- महिला				
- पुरुष				
- जम्मा				
- जम्मा सदस्यमा दलित				

२. व्यवसायिक सेवा विस्तार लक्ष्य

विवरण	पहिलो वर्ष	दोश्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	कैफियत
सदस्य (संघ/संस्था) संख्या				
- परिमाण (.......)				
- रकम (रु.........)				
- लाभान्वित हुने सदस्य (जना)				
- सदस्य(संघ/संस्था) लाई बस्तु सेवा विक्री				
- परिमाण (........)				
- रकम (रु.)				
- लाभान्वित हुने सदस्य जना				
सदस्य (संस्थाका सदस्य) लाई रोजगारीको अवसर श्रृजना - प्रत्यक्ष पूर्णकालीन (जना) - अप्रत्यक्ष पूर्णकालीन (वर्षमा २०८० घण्टाको एक जनाको हिसाबमा जम्मा जना)				

सदस्य (संस्थाका सदस्य) लाई ऋण सेवा (बार्षिक) - रकम (रु.) - जना				
सदस्य (संस्थाका सदस्य) लाई बचत सेवा (मौज्दात) - रकम (रु.) - जना				

३. सहकारी गतिविधि विस्तार लक्ष्य

विवरण	पहिलो वर्ष	दोश्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	कैफियत
सदस्य शिक्षा (बार्षिक जना)				
गाउँ/टोल/उपक्षेत्रीय सदस्य बैठकहरु आयोजना (बार्षिक पटक)				
सामुदायिक विकासका योजनाहरु संचालन				

घ. पूँजीको श्रोत र उपयोग

विवरण	पहिलो वर्ष	दोश्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	कैफियत
आवश्यकता				
स्थिर पूँजीतर्फ (घर, जग्गा, कारखाना,उपकरण,फर्निचर आदि)				
चालु पूँजीतर्फ (मौज्दात मालसमान,उधारो बिक्री,नगद मौज्दात आदि)				
- ऋण लगानी तर्फ				

- जम्मा				
- श्रोत				
- शेयरपूँजी				
- जगेडाकोष				
- अन्य (......)				
- सदस्यको बचत (सदस्यलाई ऋण दिन मात्र)				
- जम्मा				

- कार्यान्वयन जिम्मेवारी बाँडफाँड

ङ. सञ्चालक समितिको जिम्मेवारी

- ....
- ....
- .....

च. गाउँ/टोल उपक्षेत्रीय बैठकको जिम्मेवारी

- ....
- ....
- .....

छ. लेखा सुपरिवेक्षण समितिको जिम्मेवारी

- ....
- ....
- .....

ज. व्यवस्थापन कर्मचारीको जिम्मेवारी

- ....
- ....
- .....

झ. प्रत्येक सदस्यको जिम्मेवारी

- ....
- ....
- .....

ञ. कार्ययोजनाबाट सदस्य (संस्थाका सदस्य) हरुको जीवनमा पर्ने प्रभावका सूचकहरु

ट. कार्यान्वयन प्रगतिको समीक्षा एवं जवाफदेही स्थापना विधि

अनुसूची-४

(नियम ५ को उपनियम (२) को खण्ड (ग) सँग सम्बन्धित)

भरपाईको ढाँचा

प्रस्तावित .... सहकारी संस्था लि. को तदर्थ सञ्चालक समितिका .... श्री .... आगे उक्त सहकारी संस्था लि. का सदस्यहरुको .... प्रारम्भिक भेलाको मिति .... को निर्णय बमोजिम प्रति शेयर रु.......। का दरले .... जनाबाट जम्मा .... कित्ताको हुन आउने जम्मा रकम रु................ (अक्षरेपि रुपैयाँ...................... मात्र) र प्रवेश शुल्क प्रतिव्यक्ति रु............ ।का दरले हुन आउने रु........................।(अक्षरेपी ....रुपैयाँ मात्र) गरी जम्मा रकम रु...........। (अक्षरेपी............ मात्र) सहकारी संस्था दर्ता भएपछि संस्थाको नाममा बैंक खाता खोली जम्मा गर्ने कबोल गरी उक्त रकम मैले बुझिलिई यो भरपाईमा सहीछाप गरी .... कार्यालयमा पेश गरेको छु । प्राप्त रकम हाल मेरो .... मा रहेको .... हिसाब नं...................... मा जम्मा गरी बैंक भौचर दाखिला गरेको छु । उक्त रकम संस्था दर्ता भई नियमानुसार संस्थाको आफ्नै खाता नखोलेसम्म चलन नगरी सुरक्षित राख्नेछु र संस्थाको बैंक खाता खोलेपछि तत्कालै दाखिला गर्नेछु । फरक परेमा कानून बमोजिम कारवाही भएमा मेरो मञ्जुरी छ ।

इति सम्बत् २० साल महिना गते रोज शुभम् ....।

अनुसूची-५

(नियम ५ को उपनियम (२) को खण्ड (घ) सँग सम्बन्धित)

तदर्थ सञ्चालक समितिका सदस्यहरुको विवरण फारमको ढाँचा

सि.नं.	बाजेको नाम, थर	बाबुको नाम, थर	पति वा पत्नीको नाम, थर	सञ्चालकको नाम, थर	पद	ठेगाना	पेशा	निर्वाचित मिति	बहाल रहने अवधि	औंठा छाप		फोटो र फोटोमा पर्ने गरी सहीछाप	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
										दाँया	बाँया			
१.														
२.														
३.														
४.														
५.														
६.														
७.														

८.														
९.														
१०.														

अनुसूची-६

(नियम ५ को उपनियम (२) को खण्ड (ङ) सँग सम्बन्धित)

स्व-घोषणा पत्रको ढाँचा

प्रस्तावित श्री .... सहकारी संस्था लि. दर्ता गर्न दरखास्त दिने हामी तपसिल बमोजिमका आवेदहकहरुले प्रचलित कानूनसम्मत सहकारी संस्था स्थापना गरी आफ्नो आर्थिक-सामाजिक उत्थान गर्ने कार्यकारण बाहेक अन्य कुनै कार्यकारण नभएको र देहायमा उल्लिखित कुराका साथै अन्य कुनै कुराले सहकारी संस्थाको सदस्यता प्राप्त गरी सेवा उपयोग गर्न अयोग्य नभएको स्व-घोषणा गर्दछौः

हामी आवेदकहरु कोही पनिः-

- यही प्रकृतिको अन्य सहकारी संस्थाका सदस्य छैनौ,
- बैंक, बित्तीय संस्था वा अन्य कुनै सहकारी संस्था/संघ/बैंकको कानून बमोजिम कालो सूचीमा परेको व्यक्ति हैनौ,
- यस अघि सहकारी संस्था खोली सदस्यहरुको रकम हिनामिना गरी कारवाहीमा परेका वा फरार रहेका व्यक्ति हैनौ,
- सम्पत्ति शुद्धीकरण सम्बन्धी कसुरमा सजाय पाएका व्यक्ति हैनौ, र
- सहकारी दर्शन, सिद्धान्त, मूल्य, मान्यता र कानून बमोजिम स्वाबलम्बन र पारस्परिकताको भावनाबाट आफ्नो बहुआयामिक विकासका लागि यस संस्थाको संचालन गर्न मञ्जुर छौं ।

उपर्युक्त व्यहोरा ठीक, साँचो हो । झुठा ठहरे कानून बमोजिम सहुँला, बुझाउँला भनी सही छाप गर्नेः

सि.नं.	आवेदकको नाम थर	नागरिकता नं र लिएको जिल्ला	हालको ठेगाना र सम्पर्क नं.	सहीछाप
१.				
२.				
३.				

अनुसूची - ७

(नियम ५ को उपनियम (२) को खण्ड (च) सँग सम्बन्धित)

अधिकार प्रत्यायोजन पत्रको ढाँचा

मितिः............................

श्री रजिष्ट्रारज्यू,

...............................।

विषयः अधिकार प्रत्यायोजन ।

महोदय,

यस प्रस्तावित .... सहकारी संस्था/संघ/बैंक लि. को मिति ....मा बसेको दोश्रो प्रारम्भिक भेलाले गरेको निर्णयानुसार संस्था दर्ता गर्ने क्रममा प्रचलित कानून बमोजिम प्रकृया पूरा गर्ने सिलसिलामा हाम्रो तर्फबाट विनियममा सामान्य थपघट गरी प्रमाणिकरण लगायतका आवश्यक काम कारवाही गर्न निम्न दस्तखत नमूना भएको तदर्थ संचालक समितिका व्यक्तिहरूलाई अधिकार प्रत्यायोजन गरिएको व्यहोरा अनुरोध गर्दछौ । निजहरुले हाम्रो प्रतिनिधिको रुपमा गरेका सम्पूर्ण कामको जिम्मेवारी लिने गरी हामी मञ्जुर छौ ।

अधिकार प्रत्यायोजन गरिएका व्यक्तिको

नाम थर	ठेगाना	पद	दस्तखत नमूना
१.श्री................			
२.श्री...............			
३.श्री...............			

आवेदकहरुको

सि.नं.	नाम थर	ठेगाना	सहीछाप
१			
२			
३			
४			
५			

द्रष्टव्यः अधिकार प्रत्यायोजन पत्रमा आवेदक सबैको विवरण समावेश गर्नुपर्नेछ ।

अनुसूची - ८

(नियम ५ को उपनियम (३) को खण्ड (ग) सँग सम्बन्धित)

संघ दर्ताका लागि आवदेन दिने संघ संस्थाहरूको विवरण

सि.नं.	आवेदक संघ/संस्था को नाम	दर्ता नं. र मिति	ठेगाना	विषयगत वर्गिकरण	कार्यक्षेत्र	सदस्य संख्या	शेयर पूँजी	जगेडा कोष	खरिद गर्ने शेयरको विवरण			आदिकारिक प्रतिनिधीको नामथर.	सहिछाप	कैफियत
									प्रति शेयर रकम रु.	खरिद शेयर संख्या	शेयरको जम्मा रकम रु.			
१.														
२.														
३.														
४.														
५.														
६.														
७.														
८.														

९.														
१०.														

अनुसूची - ९

(नियम ५ को उपनियम (४) को खण्ड (क) सँग सम्बन्धित)

विशिष्टीकृत संघ दर्ताका लागि आवेदन दिने संस्थाहरुको विवरण

सि.नं.	आवेदक संस्थाको नाम	दर्ता नं. र मिति	ठेगाना	विषयगत वर्गिकरण	कार्य क्षेत्र	सदस्य संख्या	शेयर पूँजी	जगेडा कोष	कारोवारको अवस्था					खरिद गर्ने शेयरको विवरण			सही छाप
									जम्मा वचत रकम रु.	जम्मा ऋण लगानी रु.	पछिल्लो आ.व. को जम्मा खरिद रु.	पछिल्लो आ.व. को जम्मा विक्री रू.	पछिल्लो आ.व.को नाफा/ घाटा रकम रु.	प्रति शेयर रकम रु.	खरिद शेयर संख्या	शेयरको जम्मा रकम रु.	
१.																	
२.																	
३.																	
४.																	
५.																	

६.																	
७.																	
८.																	
९.																	
१०.																	

अनुसूची -१०

(नियम १३ सँग सम्बन्धित)

विनियममा उल्लेख गर्नुपर्ने विषयहरु

प्रस्तावना

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ
२. संस्थाको नाम र ठेगाना
३. परिभाषा
४. उद्देश्य
५. कार्य
६. कार्यक्षेत्र
७. संस्थाको सदस्य
८. सदस्यताको योग्यता
९. सदस्यताको लागि निवेदन र प्राप्ति
१०. सदस्यताको अन्त्य
११. सदस्यको निष्कासन
१२. सदस्यताबाट राजीनामा
१३. पुनःसदस्यता
१४. सदस्यको काम, कर्तव्य र अधिकार
१५. सदस्यता खुला रहने
१६. सदस्यता प्राप्ति, पुनःप्राप्ति र राजिनामा स्वेच्छिक हुनुपर्ने
१७. शेयर पूँजी
१८. सदस्य बन्न कम्तिमा एक शेयर खरिद गर्नुपर्ने
१९. थप शेयर खरिद गर्न सक्ने
२०. शेयर फिर्ता वा हस्तान्तरण

२१. प्रवेश शुल्क
२२. कृतिम छेकवार नलगाइने
२३. शेयर प्रमाण-पत्र
२४. सदस्यको दायित्व सीमित हुने
२५. प्रारम्भिक साधारण सभा
२६. बार्षिक साधारण सभा
२७. विशेष साधारण सभा
२८. साधारण सभाको बैठक
२९. साधारण सभाको काम,कर्तव्य र अधिकार
३०. साधारण सभाको निर्णय अनिवार्य हुने
३१. गाँउ/टोल उपक्षेत्रीय बैठक
३२. गाउँ/टोल उपक्षेत्रीय बैठकका कार्यहरु
३३. गाउँ/टोल उपक्षेत्रीय बैठकको कार्य व्यवस्था
३४. संचालक समिति
३५. समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार
३६. समितिको बैठक
३७. लेखा सुपरिवेक्षण समिति
३८. उत्तरदायित्व श्रृङखला
३९. अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार
४०. व्यवस्थापकको नियुक्ति
४१. व्यवस्थापकको काम, कर्तव्य र अधिकार
४२. विशेष जिम्मेवारी
४३. कर्मचारीको नियुक्ति तथा सेवाका शर्त
४४. संस्थाको कोष

४५. कोषको उपयोग
४६. कोषको सुरक्षा
४७. जगेडा कोष
४८. संरक्षित पूँजी फिर्ता
४९. लाभाँश वितरण नगरिने
५०. जगेडाकोषमा रकम सार्नुपर्ने
५१. बचत संकलन गर्न सक्ने/नसक्ने
५२. बचत संकलनमा सीमा
५३. ऋण दिन सक्ने
५४. ऋण प्रवाहमा सीमा
५५. ऋण बाहेकको प्रयोजनमा बचतको रकम लगाउन नहुने
५६. साधारण सभाको स्वीकृति लिनुपर्ने
५७. सदस्य केन्द्रीयता
५८. स्वार्थ बाझिने निर्णयमा सहभागितामा प्रतिवन्ध
५९. कर्मचारीसँगको कारोवारमा निर्बन्धन
६०. जोखिम मूल्याँकन
६१. कारोबार नगरिने
६२. कारोवारको लेखा
६३. खाताबही
६४. आन्तरिक हिसाब जाँच
६५. बार्षिक हिसाब जाँच
६६. विद्युतीय प्रणालीको प्रयोग गर्दा जोखिम मूल्याँकन गर्नुपर्ने
६७. अन्य आधारभूत कागजात
६८. एकीकृत सूचना प्रणालीमा आवद्धता

६९. रजिष्ट्रार वा रजिष्ट्रारबाट प्राप्त अधिकारीसमक्ष प्रतिवेदन
७०. बित्तीय जानकारी एकाइमा प्रतिवेदन
७१. साधारण सभामा जानकारी गराउनुपर्ने
७२. हकवालाको मनोनयन
७३. हक दावी वा नामसारी
७४. निर्वाचन
७५. शपथ ग्रहण
७६. एकीकरण वा विभाजन
७७. कार्यान्वयन अधिकारी
७८. मध्यस्थता
७९. समानता र समता
८०. विनियम संशोधन
८१. साधारण सभाले कार्यविधि बनाउन सक्ने
८२. व्याख्या गर्ने अधिकार
८३. ऐन नियमावली सँग बाझिएकोमा अमान्य हुने
८४. विविध

स्वीकृत मितिः- २०८०।०९।२६ **आज्ञाले,**

डा. शरण कुमार पाण्डे

प्रदेश सचिव